

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА
КАФЕДРА ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ**

ОСВІТА І НАУКА – 2016

**Збірник тез наукових робіт
учасників звітно-наукової конференції студентів**

Секція «Економічна теорія»

11 квітня 2016 р.

м. Київ
Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова
2016

УДК 330.101
ББК 65я43

Рекомендовано до друку
Вченою радою факультету соціально-психологічних наук та управління
(протокол № 3 від 22 червня 2016 року)

О 72

Освіта і наука – 2016: Збірник тез наукових робіт учасників звітно-наукової конференції студентів. Секція «Економічна теорія». – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2016. – 63 с.

Випуск тез наукових робіт студентів підготовлений за матеріалами звітно-наукової конференції студентів «Освіта і наука - 2016», яка відбулася 11 квітня 2016 року. В ній активну участь прийняли студенти як економічних, так і неекономічних спеціальностей. Понад тридцять студентів доповіли про актуальні проблеми економічної теорії та практики господарювання, обговорили особливості та наслідки трансформаційних перетворень в економіці України.

Представлені у матеріалах науково-практичної конференції тези учасників подані в авторській редакції та відображають власну наукову позицію авторів. Автори тез несуть повну відповідальність за точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, наукової термінології, імен власних, джерел посилання.

Редакційна колегія

В.Б. Євтух член-кореспондент НАН України, доктор історичних наук, професор
(головний редактор)

В.П. Бех доктор філософських наук, професор

О.С. Падалка доктор педагогічних наук, професор

Л.В. Страшинська доктор економічних наук, професор

Л.А. Підпригора кандидат економічних наук, доцент

Ю.В. Бицюра кандидат економічних наук, доцент

© Редакційна колегія, 2016

© Автори статей та наукові керівники, 2016

© НПУ імені М. П. Драгоманова, 2016

ЗМІСТ

<i>Абдулаев Ш.</i> Малий бизнес в Туркменистане.....	4
<i>Гаврилюк С.</i> Доходи домогосподарств в сучасній Україні.....	6
<i>Галат А. А.</i> Сучасні тенденції розвитку економічної системи США.....	8
<i>Гордійчук М. Р.</i> Економіко-математичне моделювання зв'язку між зарплатою та продуктивністю праці.....	10
<i>Гудима В. В.</i> Споживчий кошик в Україні: структура та проблеми.....	12
<i>Долинна А. С.</i> Світова фінансова криза 2008 року: причини та наслідки для України.....	14
<i>Домбровська О. Г.</i> Заробітна плата: сутність та функції.....	16
<i>Дяченко О. А.</i> Комерційні банки в Україні: сучасні проблеми та шляхи їх вирішення.....	18
<i>Зборовська О. П.</i> Світова економічна криза 1929-1933-х рр.: наслідки та шляхи подолання.....	21
<i>Кокотіхін Д. В.</i> Участь України в міжнародних міграційних процесах.....	23
<i>Крохмаль А. І.</i> Економіко-математичне моделювання впливу засобів фінансової політики на рівень цін і ВВП з використанням «кейнсіанського хреста».....	25
<i>Лебединський Д. О.</i> Погляди Гері Беккера на поняття «людський капітал».....	27
<i>Мегей А. В.</i> Співробітництво України з МВФ.....	29
<i>Мехед Л. Р.</i> Заробітна плата як основа регулювання трудових відносин та рівня зайнятості.....	30
<i>Мовчан А. А.</i> Тіньова економіка України: причини виникнення, наслідки та шляхи подолання.....	33

<i>Наймановська В. В.</i> Особливості інвестиційної діяльності на підприємствах України.....	35
<i>Рідкоус Т.</i> У чому полягають основні проблеми конвертованості гривні?.....	36
<i>Ролдугіна Я. О.</i> Сучасний стан функціонування системи державних закупівель в Україні.....	40
<i>Скрибка І. Ю.</i> Італійське «економічне диво».....	42
<i>Собко С. О.</i> Сутність безробіття та основні шляхи його обмеження.....	43
<i>Спірідонов Р. Г.</i> Державний борг України: причини, наслідки та шляхи оптимізації.....	46
<i>Фоміна Т. Р.</i> Економічні цикли: теорія, історія та сучасність.....	48
<i>Хоба Ю. І.</i> Порівняльний аналіз вищих навчальних закладів на прикладі НПУ імені М. П. Драгоманова та Польського політехнічного університету.....	50
<i>Чернуха В. С.</i> Транснаціональні корпорації в світовій економіці.....	52
<i>Чураченко О. С.</i> Розвиток зовнішньоекономічних зв'язків Швейцарії в умовах глобалізації.....	54
<i>Шевчук З. Ю.</i> Економіко-правові аспекти забезпечення економічної безпеки в Україні.....	56
<i>Шевчук С. В.</i> Сутність поняття «інвестицій» та їх значення для економіки країни.....	58
<i>Янковська А. О.</i> Причини девальвації гривні в Україні.....	60

МАЛЫЙ БИЗНЕС В ТУРКМЕНИСТАНЕ

Банки Туркменистана будут выдавать льготные кредиты представителям малого и среднего предпринимательства, сообщает Тренд со ссылкой на официальный туркменский источник.

Согласно постановлению, подписанному президентом Туркменистана Гурбангулы Бердымухамедовым, кредиты будут выдаваться под 5% годовых сроком до десяти лет для инвестиционных проектов, связанных с производством продукции, осуществлением работ и оказанием услуг, а также сроком до одного года для получения оборотных средств.

Документ подписан в соответствии с законом Туркменистана "О государственной поддержке малого и среднего предпринимательства" в целях реализации Государственной программы поддержки малого и среднего предпринимательства в Туркменистане на 2011-2015 годы, повышения производственной, инновационной и инвестиционной активности лиц, относящихся к малому и среднему предпринимательству, и обеспечения кредитными средствами их инвестиционных проектов, связанных с развитием производства, созданием новых рабочих мест.

Для усиления отечественного бизнеса Бердымухамедов ранее разрешил Центральному банку страны за счет государственных ресурсов выделить Союзу промышленников и предпринимателей Туркменистана финансовые средства в размере \$30 млн. Согласно Программе долгосрочного социально-экономического развития страны до 2020 года, доля частного сектора экономики в ВВП страны должна достичь до 70%.

Добавим, что Туркменистан за последние годы провел ряд экономических реформ. Проведена деноминация нацвалюты, унифицирован валютный курс, к международным стандартам переходит бухгалтерский отчет, а также появилась статья о переходе к рыночным отношениям в обновлённой Конституции.

Как передает ашхабадский корреспондент Turkmenistan.ru, соответствующее постановление подписал президент Туркменистана Гурбангулы Бердымухамедов. Документ предписывает туркменскому Минфину выделить Государственному банку развития Туркменистана оборотные средства из стабилизационного фонда в размере 300 миллионов манатов (1 доллар США – 3,5 манатов) сроком на 10 лет. В свою очередь Государственный банк развития Туркменистана в целях финансовой поддержки малого и среднего предпринимательства предоставит эти денежные средства в виде беспроцентного кредита акционерному коммерческому банку «Рысгал», который будет непосредственно заниматься кредитованием предпринимателей. Коммерческий банк «Рысгал» будет

предоставлять кредиты не более чем под 1 процент членам Союза промышленников и предпринимателей Туркменистана для финансирования их проектов по развитию животноводства, птицеводства, производства и переработки сельскохозяйственной, пищевой и промышленной продукции.

С начала февраля в Ашхабаде стали закрываться частные торговые точки, расположенные в подвальных и полуподвальных помещениях и на первых этажах жилых домов. Отдельно стоящие торговые павильоны начали закрываться сразу после наступления нового года. Как утверждают владельцы магазинов, к ним приходят работники домоуправлений и требуют убирать вывески и закрывать магазины. Никаких официальных предписаний они не показывают, а на словах объясняют по-разному. Одному предпринимателю сказали, что мол целая семья отравилась кефиром, купленным в одном из частных магазинчиков, другому, — что власти хотят, чтобы люди покупали продукты не у частных, а в государственных магазинах и крупных торговых центрах, а третьему, — что предполагается открытие сети павильонов мелкооптовой торговли.

Как бы то ни было, продуктовые магазинчики расположенные прямо в домах, пользовались большой популярностью у местных жителей, цены в них были вполне приемлемыми. Теперь их практически повсеместно закрыли.

В частных беседах предприниматели жалуются, что за последние три года трижды менялись «начальники» у малого бизнеса. Договоры об аренде помещений они заключали вначале в хякямликах (местные администрации), в 2012 году их передали в ведомство Жилищно-коммунального хозяйства, а с октября 2013 года подчинили напрямую Министерству экономики и финансов. С этого января у малого бизнеса появился еще один «начальник» в лице Союз Промышленников и Предпринимателей Туркменистана (СППТ). Теперь при этой структуре будет что-то вроде ассоциации малого бизнеса. И для всех «малых» бизнесменов разрешение на деятельность будут давать там. Но для начала там требуют вступить в этот Союз и оплачивать ежегодные взносы в размере 1400 манат (около \$500). Однаковыясняется, что и это не гарантирует разрешения на занятие малым бизнесом. Руководство СППТ будут решать, нужна ли та или иная коммерческая деятельность.

У туркменских бизнесменов и без того хватает проблем. Многие из них с октября месяца не могут продлить договора и лицензии на коммерческую деятельность. Министерство экономики и финансов посылает их в налоговую службу, те в СППТ. А в Союзе им говорят, что ждут какое-то подписанное распоряжение Президента и до тех пор, пока оно не поступит никаких договоров они подписывать не будут. В Ашхабаде закрылись и некоторые небольшие кафе. В этих магазинчиках и кафе работали люди, которые сами создали для себя рабочие места. Они платили налоги, делали другие отчисления в бюджет. Большинство работников теперь пополнят и без того огромную армию безработных.

Не случайно Туркменистан с учетом своих национальных, экономических, политических условий избрал собственный путь реформирования экономики, где. громадная роль отводится государственному регулированию. Реализация в Туркменистане Программы переходного периода к рынку, названной "10 лет благополучия", предусматривает, что продвижение к рыночной экономике должно быть поэтапным, при котором в первую очередь на рыночных основах будет преобразовываться именно сектор малых предприятий. При этом экономическая политика независимого Туркменистана полностью опирается на природные богатства и индустриальный потенциал, сложившийся в годы советской власти. Государство сейчас получает в несколько раз больше, чем прежде, чистого дохода за отчет производства и переработки своих национальных природных богатств. Туркменистан имеет все возможности для стремительного экономического развития, активного вовлечения в систему мирового хозяйства, создания рыночных структур, в рамках которых должен получить свое развитие и мелкий бизнес. Нельзя не отметить, что в республике он будет развиваться параллельно и привлечением иностранного капитала и развитием рыночной инфраструктуры в целом. Автор подчеркивает, что масштабы и формы малого бизнеса в Туркменистане будут связаны природной географической и демографической спецификой, которая во многом и определит особенности этой формы производства в республике.

Гаврилюк С.

Науковий керівник: ст. викл. Манжула Є. В.

ДОХОДИ ДОМОГОСПОДАРСТВ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Домогосподарства відіграють провідну роль в сучасній економіці. Споживання матеріальних благ в першу чергу відбувається в секторі домогосподарств і, разом з тим, вони виробляють певну частку внутрішнього продукту.

Економічні ситуації, викликані кризовими процесами в Україні, мали безпосередній вплив на стан доходів та витрат українських домогосподарств, адже доходи та витрати цього сектору є своєрідними індикаторами розвитку даного суб'єкта та його участі у суспільному виробництві.

Пошуку причин зміни доходів домогосподарств та аналізу їх впливу на загальноекономічні процеси, присвятили свої праці такі видатні зарубіжні вчені, як Дж.Кейнс, Л.Мендельсон, Н.Рубіні. Дослідженнями фінансів домогосподарств займалися також чимало вітчизняних учених, серед яких слід виділити О.Герасименко, Б.Карпінського, Т.Кізима, С.Лондара, О.Терещенко, С.Юрія тощо. Теоретичні аспекти формування доходів і витрат

домогосподарств знайшли відображення в працях цих учених. Однак, практичні проблеми, зокрема в умовах економічних криз, залишаються недостатньо вивченими.

Рівень життя людей залежить від двох показників: доходів та цін. Крізь їх призму можна побачити, якою є тенденція розвитку життя в цілому - негативною чи позитивною. За словами голови Комітету економістів України Андрія Новака, сьогоднішня динаміка доходів полягає у затягуванні соціальних поясів, тобто заморожуванні основних соціальних показників - мінімальної зарплати та мінімальної пенсії, від яких нараховуються всі інші соціальні платежі. Це означає, що доходи не ростуть [2].

Більше того, доходи знижуються, про що свідчить навіть офіційна статистика. За даними Держкомстату, у січні 2015 року середня зарплата зменшилася у різних галузях. У сільському господарстві - з 2869 грн до 2482 грн, у фінансовій та страховій сфері - з 8171 грн до 7192 грн, в освіті - з 3064 грн до 2542 грн [1].

Згідно з опитуванням компанії Research & Branding Group дві третіх жителів країни відзначають зменшення рівня доходів протягом останніх півроку. Через глибоку девальвацію гривні і падіння ВВП ціни ростуть високими темпами. Так за останній рік відбулося значне подорожчання комунальних послуг, зростання вартості проїзду, ріст цін на послуги зв'язку, продукти та ліки. Непередбачувана ситуація в країні змусила багатьох взяти курс на економію. Одні відклали придбання житла, інші відмовляються від нового одягу, певним верствам населення доводиться економити навіть на їжі. Таку тенденцію ілюструють дані дослідження Research & Branding Group: 56% українців почали економити на продуктах, 53% - на одязі [2].

Однак, стан фінансів домогосподарств залежить не тільки від загальноекономічної ситуації та ефективності державної політики у сфері формування доходів населення. Він визначається також економічною поведінкою самих домогосподарств. Так, значна частина домогосподарств дотримується не зовсім ощадливого типу формування видаткової частини своїх бюджетів. Тому, органам державного управління доцільно було б проводити відповідну роз'яснювальну роботу серед населення з метою формування ресурсно-ощадного типу господарювання не лише на рівні підприємств, але й на рівні домогосподарств. Крім того, слід стимулювати інвестиційну та заощаджувальну діяльність [3].

Стан доходів українських домогосподарств знаходиться на надзвичайно низькому рівні, це пов'язано як і з кризовою економічною ситуацією, так і з не вмінням населення заощаджувати і розпоряджатися власними доходами. Таким чином, для покращення ситуації з формуванням доходів та витрат домогосподарств, особливо в сучасних українських реаліях, влада повинна враховувати головні пріоритети [4]: 1) здійснення заходів щодо подолання інфляції, яка включає: зменшення дефіциту державного бюджету, збалансована експортно-імпортна політика,

раціональне використання і управління кредитними ресурсами домогосподарств, боротьба з корупцією та розкраданням бюджетних коштів; 2) розвиток соціальних інститутів по збереженню капіталу населення і розвитку людського потенціалу за рахунок ефективного використання бюджетних ресурсів на медицину, освіту, соціальну допомогу і соціальне забезпечення; 3) збільшення трудових доходів і доходів від інших видів фінансово-господарської діяльності домашніх господарств.

На нашу думку, ці заходи сприятимуть збільшенню доходів домогосподарств, покращать вміння населення раціональніше розпоряджатися своїми доходами, та допоможуть нормалізувати економічне становище як самого населення так і держави загалом.

Список використаних джерел:

1. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Дубенська О. Що чекає світову економіку [Електронний ресурс] / О.Дубенська // Економічна правда – Режим доступу: <http://www.epravda.com.ua/publications/2015/03/30/536010/>
3. Кізіма Т.О. Фінанси домогосподарств: сучасна парадигма та доміанти розвитку / Т.О. Кізіма. – К.: Знання, 2012. – 431 с.
4. Прокопчук К. Вплив економічних криз України на зміну доходів та витрат домогосподарств [Електронний ресурс] / К. Прокопчук // Науковий блог НаУ «Острозька Академія». - Режим доступу: <http://naub.ua.edu.ua/2015/вплив-економічних-криз-україни-на-змі/>

Галат А. А.

Науковий керівник: Підпригора Л. А., к. е. н., доц.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ США

Фінансова система є основою функціонування кожної країни. Від якості її формування та напрямів функціонування залежить добробут країни, рівень її конкурентних позицій на міжнародному рівні та економічне зростання в цілому.

Поступово протягом кілька століть фінансова система США останні кілька десятиліть залишається найпотужнішою у світі. У фінансовій системі Сполучених Штатів Америки, регулярно трапляються кризи, що багато разів пророкували крах. Але, незважаючи на всі висловлювання саме американський долар продовжує залишатися вільною резервною валютою у всіх країнах, а найдорожчі світові компанії все ще знаходяться в США. Саме тому дану систему потрібно вивчати і розбиратися в особливостях її функціонування.

Основою американської економічної системи слід вважати приватне підприємництво. США називають «всесвітньою корпорацією» - це особливо притаманно сучасному розвитку завдяки процесам глобалізації та

інформатизації. Всесвітня американська корпорація, як зазначається в американських економічних виданнях, «робить свій бізнес по всьому світові».

Особливістю фінансової системи США є те що вона із самого початку розвивалась на основі ринкових принципів шляхом створення власних інститутів та відповідних методів їх функціонування. Характерною рисою фінансової системи США є тенденція до підвищення рівня саморегулювання, це визначається великою кількістю та надійністю фінансових інструментів. В даний час фінансова система США досягла високого ступеню розвитку та стала фундаментальною основою економіки країни, що забезпечує можливість до динамічного розвитку та подоланню кризових явищ.

До елементів фінансової системи США належать: фінанси федерації, які включають федеральний бюджет, спеціальні фонди федерального рівня, фінанси державних підприємств; фінанси штатів, що мають власний бюджет, спеціальні фонди та фінанси підприємств, котрі знаходяться у власності штату; місцеві фінанси, до яких входять місцеві бюджети, фінанси комунального господарства, різноманітні фонди.

Для фінансової системи США притаманний високий рівень автономності при якому кожен з рівнів державного управління самостійно проводить податкову та бюджетну політику при цьому через державні фінанси перерозподіляється близько третини ВВП.

Всі урядові видатки розподіляються між рівнями фінансової системи приблизно у таких пропорціях: на федеральні фінанси припадає 60%, на фінанси штатів - 15% і на місцеві фінанси - 25%..

Фінансова система США складається із таких основних компонентів: фінансові інститути, фінансові ринки та фінансові інструменти. Фінансовими інститутами є банки, компанії, фірми і установи діяльність яких пов'язана із організацією руху грошових коштів що виконують роль фінансових посередників.

Банківська система США складається із двох основних видів банків: комерційних та інвестиційних. Комерційні банки США є депозитними організаціями основним джерелом доходів яких є вклади та здійснюють свою діяльність відповідно до господарського обороту платежів. Діяльність інвестиційних банків США передбачає торгівлю цінними паперами, андерайтинг та консультування з питань злиття, поглинання та вкладення капіталу.

Важливу роль на фінансовому ринку США відіграють біржі. Товарні та фондові біржі США здійснюють велику кількість угод щодо купівлі-продажу цінних паперів та різних товарів.

Внутрішній грошовий ринок США складає 40% ВВП, що значно впливає на забезпечення економічного росту. Тенденція росту випуску казначейських векселів і урядових цінних паперів відображає збільшення державного дефіцитного фінансування, тому ринок федеральних резервних фондів є важливим короткостроковим грошовим ринком США.

Також у США в залежності від цілей використання виділяють наступні спеціальні фонди: економічні фонди, призначені для регулювання господарського життя, до яких належать інвестиційні, кон'юнктурні, фонд перебудови і розвитку; науково-дослідницькі фонди, що використовуються для фінансової підтримки наукових досліджень; військово-політичні фонди. Вагоме значення для оцінки фінансової системи США мають фінанси промислових корпорацій, активи яких більш ніж у 2 рази перевищують видатки федерального бюджету.

Високий рівень організації ринкових інститутів та інструментів в економіці США з якісним державним регулюванням забезпечують сталість та надійність долара як світової валюти. Завдяки стану найбільш стійкої та забезпеченої світової валюти долар активно застосовується в світових торгових та фінансових операціях.

Отже, основою американської економічної системи слід вважати приватне підприємництво. США називають «всесвітньою корпорацією» - це особливо притаманно сучасному розвитку завдяки процесам глобалізації та інформатизації. Всесвітня американська корпорація, як зазначається в американських економічних виданнях, «робить свій бізнес по всьому світові». Одночасно сотні тисяч малих і середніх підприємницьких фірм забезпечують зайнятість для більшості населення США, на їх долю припадає чимало нововведень, необхідних для міжнародної конкурентоспроможності.

Список використаних джерел:

1. Економіка зарубіжних країн: навчальний посібник. / Ю.Г. Козак, В.В. Ковалевський, В.М. Осипов В.М. – 3-тє вид. перероб. та доп. – К. : Центр учбової літератури, 2007 – 345с
2. Пороховский А. Американське лідерство на рубежі третього тисячоріччя: ринковий аспект // Збірник наукових праць КНЕУ - 2004 - № 7 - С. 62-68.
3. Финансовая система в США [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://amerikos.com/usa/financial-s/>

Гордійчук М. Р.

Науковий керівник: Бицюра Ю.В., к. е. н., доц.

ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ЗВ'ЯЗКУ

МІЖ ЗАРПЛАТОЮ ТА ПРОДУКТИВНІСТЮ ПРАЦІ

Питання оплати праці є надзвичайно актуальним в наш час. Адже саме заробітна плата була і залишається важливим якісним показником економічного господарювання. Від стану заробітної плати та її форм реалізації, частки у валовому національному продукті багато в чому залежать також можливості розвитку економіки взагалі. В умовах сучасного ринкового механізму через формування сукупного попиту заробітна плата забезпечує не

лише основи відтворення робочої сили. Вона стає дедалі вагомішим чинником відтворення суспільного виробництва.

Заробітна плата виступає як один із основних засобів регулювання ринку праці. При розробці політики в області заробітної плати необхідно враховувати співвідношення темпів зростання заробітної плати й продуктивності праці. Співвідношення між заробітною платою і зростанням продуктивності праці є одним із важливих положень, що повинні розглядатися на всіх рівнях управління економікою.

Дослідженнями взаємозв'язку між заробітною платою та продуктивністю праці займалися такі вчені: Д. Богиня, В. Гесць, О. Дем'яненко, Ж.Б. Кларк, М. Марченко, А. Маршалл, А. Ревенко, А. Сміт та інші. Протягом багатьох років дослідження та наукові розробки щодо можливостей регулювання заробітної плати з врахуванням тенденцій зміни продуктивності праці були практично відсутні. Недостатність досліджень взаємозв'язку заробітної плати і продуктивності праці обумовлює актуальність цієї роботи.

Метою дослідження є з'ясування теоретичних і практичних основ взаємозв'язку між заробітною платою та продуктивністю праці.

Існують різні точки зору щодо питання стосовно співвідношення між продуктивністю праці і заробітною платою. З одного боку підвищення номінальної заробітної плати на величину, більшу, ніж зростання продуктивності праці з урахуванням інфляції, призводить до підвищення трудовитрат на одиницю виробленої продукції. Підвищення реальної заробітної плати, не підкріплене відповідним збільшенням продуктивності праці, створює передумови для макроекономічної нестабільності. За інших рівних умов довгострокової макроекономічної стабільності буде досягнуто тільки в тому випадку, якщо заробітна плата збільшуватиметься виходячи зі зростання продуктивності праці. Об'єктивна вимога полягає у тому, щоб на ґрунті зростання продуктивності праці підвищувати заробітну плату в межах, при яких знижувалися б витрати на оплату праці на одиницю продукції, що передбачає більше зростання продуктивності праці, ніж заробітної плати. Досягти цього можна за допомогою залучення інвестицій та активізації інноваційної діяльності [2].

Проаналізуємо розраховані нами показники суспільної продуктивності праці і реальної середньомісячної заробітної плати в Україні, скореговані на дефлятор ВВП та індекс споживчих цін.

Таблиця. Динаміка суспільної продуктивності праці та реальної заробітної плати в Україні за 2000-2014 рр.

Рік	Суспільна продуктивність праці, грн./осіб	Темп зміни суспільної продуктивності праці, %	Номінальна заробітна плата, грн.	Темп зміни реальної заробітної плати, %
2000	52613	-	230	3,6
2001	58063	10,4	311	20,4

2002	60731	4,6	376	15,6
2003	66338	9,2	462	13,8
2004	73915	11,4	590	20,8
2005	74531	0,8	806	31,5
2006	79834	7,1	1041	11,7
2007	85457	7,0	1351	10,3
2008	87130	2,0	1806	-3,0
2009	76796	-11,9	1906	-0,9
2010	79405	3,4	2239	10,5
2011	83506	5,2	2633	11,0
2012	83423	-0,1	3026	11,1
2013	83227	-0,2	3282	6,7
2014	86687	4,2	3480	-13,6

Джерело: розраховано за даними [1]

В Україні спостерігається негативна тенденція до перевищення темпів зміни реальної заробітної плати темпів зміни суспільної продуктивності праці в Україні. У середньому за період 2001–2014 рр. щорічний темп зростання реальної заробітної плати становив 10,4%, тоді як суспільна продуктивність праці зросла лише на 3,8%. Це призводить до підвищення витрат на трудові ресурси на одиницю виробленої продукції. Підвищення реальної заробітної плати, не підкріплене відповідним збільшенням виробництва і продуктивності праці, не сприяє розвитку національної економіки на новій технологічній основі.

Список використаних джерел:

1. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Куліков Г.Т. Заробітна плата в кризовий період у контексті її впливу на трудовий потенціал / Г.Т. Куліков // Економіка і прогнозування. – 2011. – № 3. – С.80–94.

Гудима В. В.

Науковий керівник: Петришина Н. В., к. е. н., доц.

СПОЖИВЧИЙ КОШИК В УКРАЇНІ: СТРУКТУРА ТА ПРОБЛЕМИ

Чітко визначені соціальні стандарти є ознакою держави з розвинутою системою соціальних стандартів нормативів та їх гарантій. Завданням такої держави є не лише закріплення їх у своїх нормативно-правових актах, а й виконання та реалізація їх на практиці. Особливо це актуально в Україні, оскільки держава, перебуваючи в стадії переходу від командно-адміністративної до ринкової економіки, подекуди не здатна виконувати свої зобов'язання перед суспільством і його членами [3; 48].

Визначення правових засад формування й застосування споживчого кошику як базового державного соціального стандарту, що спрямований на реалізацію закріплених Конституцією та законами України основних соціальних гарантій

Дослідження окремих аспектів застосування соціальних стандартів та соціальних гарантій висвітлено у працях таких вітчизняних науковців як Н. Балтачєєва, Н. Баранова, М. Деліні, О. Євсєєва, А. Жуковська, Т. Кір'ян, А. Колот, та інших. У працях цих вчених розглядаються положення щодо рівня та якості життя населення, соціальної політики, політики у сфері доходів населення, використання соціальних стандартів та гарантій в Україні [4; 176].

Під узагальненим поняттям «споживчий кошик» варто розуміти набір послуг та товарів, що характеризує типовий рівень і структуру місячного (річного) споживання людини або сім'ї. Такий набір використовується для розрахунку мінімального споживчого бюджету, виходячи з вартості споживчого кошика у діючих цінах. Споживчий кошик служить також базою порівняння розрахункових і реальних рівнів споживання. На основі даних по споживчому кошику та споживчому бюджеті розраховуються такі показники, як мінімальна зарплата і мінімальні пенсії.

Проблема актуалізації споживчого кошика в Україні пов'язані з тим, що прожитковий мінімум продовжує обраховуватись без урахування соціально-економічної обстановки в країні. Також не враховуються зміни у потребах населення. Фактично ігнорується науково-технічний прогрес суспільства та його інтелектуальне зростання. Окремою статтею витрат, в усіх розвинених країнах, до споживчого кошика включені витрати на алкоголь та тютюнопаління [4; 178].

Окремою проблемою стоїть обсяг споживчого кошика. Сьогодні в споживчому кошику України налічується 300 послуг. Для порівняння слід сказати, що в Іспанії та Німеччині - близько 480, Англії - 350. Звісно, 300 це також вагома цифра. Така кількість товарів та послуг при розумному та раціональному підході повинна задовольняти потреби населення. Але в Україні вона не зовсім життєздатна. Споживчий кошик України був прийнятий у 2000 році. З того часу він не зазнав істотних змін. Робились спроби його актуалізувати, але без вагомих зрушень. В 2012 році, наприклад, кошик був в черговий раз доповнений, але за цінами 10-річної давності [3; 50].

Загальний показник вартісної оцінки споживчого кошика в 2013 році становила 1108 грн. В грудні 2013 його підняли до 1176 грн., сьогодні – це мінімальна зарплата на рівні 1378 грн. [2]. В сучасному споживчому кошику, на харчування відведено суму лише в 275 грн. В неї не входять чай, спеції, сіль, цукор, солодоші, овочі та кава.

Окремим питанням можна винести ситуацію з одягом. Наприклад, для чоловіків передбачено 1 штани на 4 роки, светр – на три роки, 1 плавки на 10 років, пара чобіт – на п'ятирічку. Передбачено 5 пар нижньої білизни на два роки та річний запас шкарпеток з 7 пар. Жінки ж, згідно з переліком, можуть

обійтися в рік всього одним бюстгальтером, трьома парами колготок, парою чобіт на два роки, а не на п'ять, як у чоловіків. Шапку ж належить мати одну протягом чотирьох років. З дитячим одягом ситуація ще гірша, адже абсолютно не враховуються вікові фізіологічні зміни дітей [1; 123].

Формування споживчого кошика в теорії значно відрізняється від потреб людей на практиці. Економічна криза, низький рівень життя та надвисокі темпи інфляції обумовлюють необхідність зміни підходу до формування споживчого кошика, та, відповідно, прожиткового мінімуму.

Список використаних джерел:

1. Бойко С. В. Неоподатковуваний мінімум доходів громадян як інструмент забезпечення соціальної справедливості в оподаткуванні / С. В. Бойко // Актуальні проблеми економіки. - 2012. - № 12. - С. 122-126.
2. Закон України «Про Державний бюджет України на 2016 рік» від 25 грудня 2015 року № 928-VIII - [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/928-19>.
3. Москаленко О. В. Прожитковий мінімум – базовий державний соціальний стандарт / О. В. Москаленко // Право та державне управління. - 2013. - № 1. - С. 48-51.
4. Новосільська Т. В. Прожитковий мінімум як базовий державний соціальний стандарт / Т. В. Новосільська // Вісник соціально-економічних досліджень. - 2013. - Вип. 3(2). - С. 175-181.

Долинна А.С.

Науковий керівник: Петришина Н.В., к. е. н., доц.

СВІТОВА ФІНАНСОВА КРИЗА 2008 РОКУ: ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Фінансово-економічна криза 2008-2010 рр. стала суворим випробуванням життєздатності й перспектив розвитку економіки всього світу. Досі залишаються дискусійними питання про її характер, причини виникнення та особливості.

Тема світової фінансової кризи, яка в процесі свого розгортання породила економічну кризу, є актуальною для України і потребує детального аналізу і вивчення, з метою застосування результатів досліджень в економічній політиці держави.

Причини і наслідки кризи широко досліджуються науковцями й практиками фінансової справи, серед яких Дж. Сорос, Л. Еліот, Т. Філіппон, О. Барановський, Я. Жаліло, І. Кравченко, Г. Багратян, І. Лютий, О. Юрчук.

Визначити спектр чинників світової фінансової кризи 2008 року, проаналізувати її наслідки для України та визначити основні заходи антикризової політики.

У процесі бурхливого розвитку фінансових і товарних ринків грошові потоки значно перевищили товарні й у деяких сферах стали майже неконтрольованими; порушення гранично допустимих пропорцій між

обсягами товарних і грошових потоків, які повинні визначатися соціально-економічними законами, призвело до розбалансування товарно-грошових потоків між галузями, країнами і регіонами світу. Однак в умовах економічного зростання цим проблемам не приділялося належної уваги. В результаті людство отримало системну фінансово-економічну кризу [2; 11]. Проте не слід пов'язувати кризу 2008 року лише з недоліками фінансово-банківської системи.

Першопричиною світової фінансово-економічної кризи 2008-2010 рр. часто вважають іпотечну кризу в США. Детальний розгляд діяльності компаній “Фенні Мей” і “Фредді Мак” дає змогу зробити певні макроекономічні висновки: першопричиною іпотечної кризи став не сам механізм вільної конкуренції, а одержавлення ринку іпотеки та відмова від прозорого регулювання діяльності його учасників [2; 13,14].

Вплив фінансової кризи Україна відчула в третьому кварталі 2008 року. Недостатньо розвинута фінансова сфера України надає їй деяку перевагу: слабка фінансова система “відтягує” трансформацію кризи в реальну економіку. Після падіння світових цін на сировинні товари в Україні різко зменшився обсяг експорту. Через фактичне згортання світового ринку капіталу на вітчизняних підприємствах й у фінансових установах виникли проблеми, пов'язані не лише з реалізацією виробничих планів, а й із рефінансуванням зовнішньої заборгованості. Тому кошти для розрахунків з іноземними кредиторами акумулювалися на внутрішньому ринку, зокрема за рахунок призупинення виробництв. Криза у фінансовому секторі, який не зміг протидіяти кризовим явищам, стала одним із суттєвих чинників фінансово-економічної кризи в Україні [1; 14].

Найбільшого удару від кризи зазнала українська промисловість, будівництво та оптова торгівля. Девальвація національної валюти, зниження купівельної спроможності населення, ускладнення з отриманням кредитів стали факторами падіння товарообороту підприємств оптової торгівлі на 6 % [1; 8]. Кризові явища останніх місяців 2008 року болісно вразили ринок праці, сферу доходів населення, що створило загрозу соціальній стабільності.

Світова фінансова криза змусила уряди і центральні банки багатьох країн світу вживати невідкладних рішень щодо підтримання стійкості фінансової системи, забезпечення ліквідності банківської системи, підтримання виробництва й економічного зростання. Узагальнення міжнародного досвіду дозволяє виокремити низку антикризових інструментів у наступних сферах: розширення пропозиції кредитних ресурсів; підтримка малого й середнього бізнесу; стимули для інвестицій та інновацій; підтримка галузей; підтримка експортерів; податкові інструменти. Заходи антикризового спрямування, які здійснювалися в Україні з вересня 2008 р., можна поділити на заходи з фінансової стабілізації (регулювання фінансового сектора); заходи макроекономічного регулювання (захист та стимулювання національного виробника); заходи соціальної політики (соціальний захист населення) [1; 64].

Отже, серед особливостей фінансово-економічної кризи, що визначають її глобальний масштаб, доречно виділити такі: криза вплинула на економічну ситуацію практично в усіх країнах світу; вона стала кризою глобальних банків, а надто висока їх значущість для світової економіки змусила усю міжнародну фінансову систему оперативно розпочати багатомільярдні операції з метою врятування цих банків; криза стала кризою управління та неконтрольованих інновацій у фінансово-банківській сфері [2; 13].

Наслідки світової фінансової кризи негативно позначилися на економіці України через зростання вартості та утруднення отримання зовнішніх запозичень; витік капіталу з країни, пов'язаний з падінням фондових індексів в Україні та світі; зниження попиту на експортних ринках України; наростання негативних очікувань суб'єктів ринку [1; 15].

Список використаних джерел:

1. Жаліло Я. А., Бабанін О. С., Белінська Я. В. та ін. Економічна криза в Україні: виміри, ризики, перспективи. – К.: НІСД, 2009. – 142 с.
2. Лютий І., Юрчук О., Фінансово-економічна криза 2008-2010 рр.: деякі чинники та уроки / І. Лютий, О. Юрчук // Вісник НБУ – 2011. – №1. – С. 10-16.

Домбровська О. Г.

Науковий керівник: Скиба М.В., к.держ. упр., доц.

ЗАРОБІТНА ПЛАТА: СУТНІСТЬ ТА ФУНКЦІЇ

Заробітна плата як показник, залежний безпосередньо від ефективності виробництва, продуктивності праці, конкурентоспроможності продукції, є не лише індикатором, що визначає загальний життєвий рівень працівників. Від її стану та форм реалізації багато в чому залежать також можливості розвитку економіки взагалі. В умовах формування ринкових основ господарювання через формування сукупного попиту заробітна плата забезпечує не лише основи відтворення робочої сили, вона є дедалі вагомим чинником відтворення суспільного виробництва.

Варто зазначити, що в економічній науці немає єдиного погляду на сутність заробітної плати. Так, прихильники марксистської концепції розуміють під заробітною платою форму вартості та ціни робочої сили. Представники неокласичного напрямку розглядають заробітну плату як ціну праці. Сучасна економічна наука розглядає заробітну плату як ціну, що виплачується найманим працівникам за використання їхньої праці.

Заробітна плата є однією з форм матеріальної винагороди за працю частиною національного доходу і доходу підприємства, яку отримують наймані працівники відповідно до витрат і результатів їхньої праці та використовують на особисті потреби й потреби сім'ї. Вона має формуватися, виходячи з об'єктивно необхідного обсягу життєвих благ для відтворення

якості трудових ресурсів, що відповідають сучасним вимогам. Темпи зростання заробітної плати працівників сфери матеріального виробництва мають кореспондуватися з темпами зростання їх продуктивності праці. В іншому разі втрачається економічний сенс виробництва: формується тенденція не лише до його збитковості, а й до звуженого відтворення.

Розкрити сутність заробітної плати можна досліджуючи її функції. Так, відтворювальна функція, що полягає у забезпеченні працівників та членів їхніх сімей необхідними життєвими благами для відновлення робочої сили, а її реалізація пов'язана з встановленням на державному рівні такого її мінімального розміру, який забезпечував би відтворення робочої сили, давав змогу працівнику утримувати сім'ю. Стимулююча функція заробітної плати полягає у встановленні залежності її розміру від кількості та якості затраченої праці конкретного працівника, його трудового внеску в результати роботи підприємства. Регулююча полягає в оптимізації розміщення робочої сили за регіонами, у галузях, господарствах, підприємствах з урахуванням ринкової кон'юнктури. Соціальна функція заробітної плати відображає міру живої праці при розподілі фонду споживання між найманими працівниками і власниками засобів виробництва, виступає індивідуальною часткою працівника в новоствореному доході відповідно до його трудового внеску. А її соціальне значення полягає в забезпеченні соціальної справедливості, передусім, при розподілі доходу між найманими працівниками відповідно до результатів їхнього трудового внеску. Оптимізаційна функція спричиняє мотивацію власника фірми до вдосконалення матеріальної технічної бази виробництва, його раціоналізації, підвищення продуктивності праці, а її реалізація безпосередньо пов'язана із запровадженням прогресивних форм і систем заробітної плати, удосконаленням цих елементів оплати праці.

В умовах економічної трансформації заробітна плата повинна використовуватися як найважливіший засіб для стимулювання до зростання продуктивності праці, прискорення науково-технічного прогресу, поліпшення якості продукції, підвищення ефективності виробництва для суспільної злагоди. Заробітна плата виступає як один із основних інструментів регулювання робочої сили. Однак аналізу і оцінці впливу зарплат на ринок робочої сили й, передусім, на зайнятість в Україні не приділяється належна увага, що призводить до негативних наслідків – прискореного зростання безробіття, руйнування мотивів і стимулів до праці, зубожіння більшості населення. За даними Державної служби статистики України середня заробітна плата у 2015 році становила 3661 грн. [1]. Порівняно з 2014 роком вона зросла на 5,2 %, що говорить про незначне сповільнення темпів її зростання, оскільки в 2014 році порівняно з 2013 роком середня зарплата зросла на 6,6 %, а в 2013 році відповідно до 2012 року – на 7,8%. Значно зменшився рівень середньомісячної реальної заробітної плати (у 2015 році - 79,8%).

В Україні, у розрахунку за офіційним середнім курсом за 2015 рік, середня заробітна плата становить 151 євро. Тоді як у Франції у 2015 р.

рівень середньої заробітної плати становив близько 2449 євро, у Великій Британії – 2101 євро, в Німеччині – 2054 євро, в Італії – 1898 євро, в Польщі – 750 євро, в Румунії – 395 євро, в Болгарії – 333 євро. Отже, як бачимо, у порівнянні з різними країнами Європейського Союзу, рівень середньої заробітної плати в Україні значно менший.

Варто додати, що стабільно низький рівень заробітної плати освітян упродовж не одного десятиліття років призвів не тільки до втрати заробітної платою функції матеріального заохочення працівників (що має наслідком недостатню вмотивованість вчителів до підвищення кваліфікації та саморозвитку, впровадження освітніх новацій та інше) а й призводить до погіршення їх рівня життя [2, с. 185]. У 2014 р. заробітна плата освітян становила 78,9 %, у 2009 р. - 85 % (так само, як і в 1985 р.) від середньої в економіці (у 1990 р. - 72 % та 76 % від середньої у промисловості (у 1990 р. - 63 %). Востаннє середня заробітна плата в освіті перевищувала середню по народному господарству в 1965 р. [3]. За підсумками 2015 р. середньостатистична заробітна плата в освіті становила 65,4 % до заробітної плати в промисловості та 74,7 % від середньої в економіці. Тоді як, наприклад, у Польщі середньостатистична заробітна плата в освіті протягом останніх 15 років перевищувала на 104-106 % загальну по економіці.

Отже, в умовах економічної трансформації заробітна плата повинна використовуватися як найважливіший засіб для стимулювання до зростання продуктивності праці, прискорення науково-технічного прогресу, поліпшення якості продукції, підвищення ефективності виробництва.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт державної служби статистики України. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua. – Заголовок з екрану.
2. Скиба М.В. Особливості нормативно-правового забезпечення мотиваційного складника освітньої діяльності / М.В. Скиба // "Стратегічні імперативи сучасного менеджменту" / Зб. Матеріалів III міжн. наук. конф. – К.: КНЕУ, 2016. – Ч.2. – 280 с.
3. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні / Над. акад. пед. наук України ; [авт.: В.П. Андрущенко, І.Д. Бех, М.І. Курда та ін.; редкол.: В.Г. Кремень (голова), В.І. Луговий (заст. голови), В.М. Малзігон (заст. голови). О.Я. Савченко (заст. голови)], за заг. рел. В. Г Кременя. – К.: Пед. думка, 2011. – 304 с.

Дяченко О. А.

Науковий керівник: Бицюра Ю. В., к. е. н., доц.

КОМЕРЦІЙНІ БАНКИ В УКРАЇНІ: СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Наявність в Україні успішно функціонуючого фінансового сектору, зокрема банківського, є необхідною умовою формування ефективної ринкової економіки, здобуття міцних позицій на вітчизняному та світовому

ринках. Це пов'язано з його провідним значенням у забезпеченні рівня нагромаджень та інвестицій, необхідних для підвищення рівня розвитку та ефективності економіки. Саме кредити банків є одним із головних джерел інвестування фінансових ресурсів в економіку країни.

Ця тема є досить актуальною для нашої країни. Забезпечення стабільності банківської системи, особливо в період кризи – це першочергове завдання, яке необхідно вирішити на шляху розвитку економіки нашої країни. Багато вчених займалися дослідженням даної проблеми, так уваги заслуговують праці таких вчених та фахівців Барановського О. І., Гейця В. М., Крилової В. В., Малюкової В. П., Міщенко В. І., Смовженко Т. С., Шелудько Н. М.

Метою дослідження є аналіз сучасних проблем у діяльності вітчизняних комерційних банків і пошук шляхів їх розв'язання.

В Україні зареєстровано велику кількість комерційних банків. Загалом (в усіх банках України) кількість активів станом на 2015 рік зросла, порівняно з 2014 що, безперечно, є позитивним явищем для економіки країни. Найбільша кількість активів належить Приватбанку. Друге місце посідає Ощадбанк, кількість активів якого майже вдвічі менша ніж в Приватбанку.

Таблиця 1. Основні показники діяльності комерційних банків України, млн грн.

№	Назва показника	01.01.2013	01.01.2014	01.01.2015	01.01.2015*
1	Кількість банків, які мають банківську ліцензію	176	180	163	120
2	Активи банків	1 127 192	1 278 095	1 316 852	1 275 359
3	Надані кредити	815 327	911 402	1 006 358	954 044
4	Зобов'язання банків	957 872	1 085 496	1 168 829	1 151 389
5	Доходи	150 449	168 888	210 201	191 318
6	Витрати	145 550	167 452	263 167	248 601
7	Результат діяльності	4 899	1 436	-52 966	-57 283
8	Рентабельність активів, %	0.45	0.12	-4.07	-5.12
9	Рентабельність капіталу, %	3.03	0.81	-30.46	-47.78

*Примітка: * без неплатоспроможних банків [1]*

Дані табл. 1 підтверджують те, що економічна криза та нестабільна військово-політична ситуація 2014-2015 рр. мали значні негативні наслідки. Якщо в 2013-2014 рр. банки мали незначні прибутки, то на початок 2015-2016 рр. збитки вже складали понад 53 млрд. грн. До того ж кількість банків, які мають банківську ліцензію у 2015 році значно зменшилася, порівняно з попередніми роками.

Загалом, сучасний стан банківської системи досить складний, виникло багато проблем, які необхідно вирішувати. Проаналізувавши сучасний стан банківської системи України, зосередимось на проблемах, які безпосередньо пов'язані з ними.

Висока концентрація капіталу в групі найбільших банків. Великі банки зосереджують в собі значну частину капіталу, саме вони формують значну частину портфеля кредитів і депозитів. Але поряд з ними існують й інші банки, які хоч і не великі, але їх кількість значна.

Нераціональна територіальна структура – ще одна важлива проблема, яка виникає внаслідок нерівномірного розташування банківських установ, що, в свою чергу, призводить до недостатнього задоволення фінансово – кредитних потреб в різних регіонах.

Низький рівень капіталізації великої кількості вітчизняних банків призвів до того, що більшості з них дуже важко конкурувати з провідними українськими банками, не кажучи вже про іноземні ринки. Проблема надійності і забезпеченості виданих кредитів, пов'язана, безпосередньо, з однією із провідних функцій банків – наданням кредитів.

Проблема банківської таємниці є не менш важливою. Для будь-якої установи необхідним є утримання конфіденційної інформації, пов'язаної з клієнтською базою або ж з капіталом, в її межах. Тобто користуватися нею може тільки вузьке коло осіб. Розповсюдження такої інформації здебільшого призводить до втрати банком клієнтів.

У зв'язку з вище зазначеними проблемами в Україні все більшу кількість комерційних банків відносять до неплатоспроможних і проблемних.

Виникнення проблемних і неплатоспроможних банків свідчить про недосконалість їхньої діяльності та неспроможність витримати конкуренцію. Нажаль, їх кількість надалі продовжує зростати, що свідчить про певні негаразди у розвитку вітчизняної економіки [2].

Банківська система в Україні далека до досконалості, причинами цього є, як діяльність державних органів, так і загальноекономічні проблеми. Основними проблеми у банківській системі є: низький рівень капіталізації, проблема банківської таємниці, довіри населення до банківської системи тощо. Під час економічної кризи банки отримали значні збитки, що призвело до негативних наслідків. Тому державі необхідно розробляти шляхи реформування банківської системи, спрямовані на її оздоровлення та розвиток.

Список використаних джерел:

1. Основні показники діяльності банків України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36807.
2. Функції комерційних банків [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://stud.com.ua/45455/bankivska_sprava/klasifikatsiya_komertsijnih_bankiv.

СВІТОВА ЕКОНОМІЧНА КРИЗА 1929-1933-Х РР.: НАСЛІДКИ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ

Економічна криза не торкається якоїсь однієї країни. Це є глобальна проблема для всіх держав світу, і тому необхідно розуміти, як кризи впливають на рівень життя населення та економічне зростання загалом.

Економічна криза як специфічна фаза економічного циклу була досліджена і досліджується багатьма вченими. З числа останніх досліджень щодо світової економічної кризи 1929 – 33 років, відомі праці таких дослідників, як Н. М. Краус, М. М. Логінова, С. В. Степаненка, В. М. Фещенка, В. П. Якобчука.

В умовах економічної нестабільності важливого значення набуває проблема визначення причин та джерел виникнення економічних криз, щоб вберегти себе від економічної катастрофи. Особливої уваги заслуговують пошуки державами методів виходу з кризи із мінімальними втратами для країни.

Формування цілей є висвітлення причин виникнення світової економічної кризи 1929 – 1933 рр., її наслідків та пошуки шляхів її подолання.

Економічна криза – це стрімке погіршення соціально-економічного стану країни із скороченням обсягів виробництва, повним порушенням сталих господарських зв'язків, що викликає появу таких макроекономічних наслідків як інфляція та безробіття, скорочення виробничих потужностей [4, 3]. Світова економічна криза 1929 – 1933 рр. охопила всі капіталістичні країни і відкинула їхню економіку на кілька десятиліть назад [2, 438]. Основні причини економічної кризи 1929 – 1933 рр. полягали в надмонополізації економіки та відсутності контролю з боку держави над виробництвом [1, 234].

Дж. М. Кейнс, залишаючись на позиціях ринкової економіки, вихід з економічної кризи бачив у посиленні ролі держави в регулюванні економічних процесів [2, 439]. Основними шляхами подолання економічної кризи були: 1) антикризова політика «Нового курсу» в США [2, 440]. У 1933 р. президент США Ф. Рузвельт та його уряд розпочали реформи, які увійшли в історію під назвою «Новий курс». Реформи розпочалися з банківської і фінансової систем (відмова від золотого стандарту, вилучення його з обігу й девальвація (знецінювання) долара). Центральне місце приділялося проблемі відновлення промисловості. Був прийнятий «Закон про відновлення національної промисловості» (НІРА). Для надання допомоги безробітним Конгрес створив Адміністрацію громадських робіт, трудові табори для безробітної молоді [3, 214 – 215]; 2) система заходів щодо оздоровлення

економіки в Німеччині [2, 440]. Економічна криза в Німеччині призвела до приходу до влади нацистського режиму на чолі з А. Гітлером. Основна увага була зосереджена на прискореному розвитку військової промисловості. Особливістю економіки Німеччини було те, що галузі економіки, імпорт, експорт, валютні фонди були поставлені під тотальний контроль держави. В аграрній політиці нацисти підтримували середніх і великих землевласників [1, 242 – 244].

Раніше від інших на шлях виходу з кризи за допомогою переходу до змішаної економіки ступила Швеція. Це було пов'язано з діяльністю економістів-теоретиків Стокгольмської школи і приходом до влади 1932 р. уряду соціал-демократів [2, 444]. Британський уряд своєчасно вжив заходів, спрямованих на подолання кризових явищ і оздоровлення економіки (здійснювалася концентрація виробництва, встановлювався контроль за випуском продукції, її реалізації та цінами) [1, 237]. Реформування економіки у Франції відбувалося під сильним впливом теорії кейнсіанства. Фінансову підтримку з боку держави одержували підприємства «захищеного сектору». Значний вплив держава робила на сільське господарство. У цей період уряд проводив соціальну програму, спрямовану на зниження рівня безробіття, організацію суспільних робіт [2, 445 – 446].

Отже, світова економічна криза 1929-1933 рр. завдала удару по всій системі ринкової економіки, продемонструвавши безсилля знекровленого монополістичним пануванням ринкового економічного механізму в її саморегулюванні. Світова економічна криза зумовила виникнення нових проблем наукових досліджень, які не втратили актуальності й у наші дні, адже основний їх зміст полягав у державному регулюванні ринкової економіки [1, 245].

Список використаних джерел:

1. Історія економіки та економічної думки: навч. посібник / Д. П. Богиня, Н. М. Краус, О. В. Манжура та ін. – Хмельницький: ХНУ, 2010. – 428 с.
2. Історія економіки та економічної думки: навч. посіб. / [С. В. Степаненко, С. Н. Антонюк, В. М. Фещенко]; за ред. проф. С. В. Степаненка. – К.: КНЕУ, 2010. – 743 с.
3. Камінський М. І. Президент Франклін Рузвельт і його «Новий курс» реформ / М. І. Камінський // Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. – 2014. – № 12. – с. 213-217. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzlubp_2014_12_50
4. Орловська О. В. Світові економічні кризи: причини виникнення, наслідки та шляхи подолання/ Науковий вісник національного лісотехнічного університету України: збірник наук.-техн. праць. – Львів: ПВВ НЛТУ України. – 2015. – Вип. 25.2. – с.197-202. – Режим доступу: <http://eadnurt.diit.edu.ua/bitstream/123456789/3957/1/Orlovska.pdf>

УЧАСТЬ УКРАЇНИ В МІЖНАРОДНИХ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСАХ

У сучасних умовах глобалізації домінуючою тенденцією у міжнародних відносинах є міграція робочої сили. Переміщення людських ресурсів, зумовлені різними чинниками, набувають все більшого поширення у світі, зокрема, і в Україні. Суттєве зростання масштабів міжнародної міграції трудових ресурсів, а саме нарощування її обсягів та інтенсивності, що охоплює всю нашу країну, а також її вагомий вплив на економічний та соціальний розвиток зумовлюють актуальність даного дослідження.

Проблемам аналізу ролі України в міжнародних міграційних проблемах, та проблемам, які існують в міграційній політиці нашої держави та шляхам їх вирішення присвячено ряд наукових досліджень таких вітчизняних та зарубіжних науковців, як: І. Горбачова, І. Романенко, С.Дем'яненко, О.Піскун, І. Прибиткова, О. Роменчак, Ч. Виплош, М.Бурда та інших.

Проаналізувати становище України в світових міграційних процесах, висвітлити основні причини міждержавних міграційних рухів, показати основні проблеми міграційної політики держави та методи боротьби з нею.

Міжнародна міграція робочої сили – це постійне або тимчасове переміщення працездатного населення з одних країн до інших, що викликається як економічними так і неекономічними причинами. За даними Державної служби статистики, обсяги офіційно зареєстрованої міждержавної міграції України постійно зростають: у 2010 р. вони становили 15 тис. осіб, у 2012 р. – 16 тис. осіб, у вересні 2014 р. – 120 тис. осіб, а у 2015 – 214 тис. осіб [1]. За даними 2014 р., чисельність українських громадян, які працюють за кордоном, становить щонайменше 1, 2 млн. осіб. Згідно із результатами загальнонаціонального соціологічного моніторингу, досвід тимчасової трудової міграції за кордон набули члени 10,2% українських сімей [2; 40]. Головними причинами міжнародних міграцій є: велика різниця в умовах життя і рівні заробітної плати в Україні й країнах Заходу; відсутність перспектив професійного зростання для багатьох здібних людей; економічна нестабільність у країні й невизначеність шляхів виходу з неї; відсутність безпеки громадян, військова напруга; політична і соціальна нестабільність в країні; погіршення екологічної обстановки. Типовим міграційним явищем для України є «відплив умів» [2; 467].

Переважну частину українських емігрантів поглинають три країни - Німеччина, Ізраїль і США. Більш ніж п'яту частину всіх емігрантів складають науковці, лікарі і викладачі. «Відплив умів», який збагачує людський капітал розвинутих країн, негативно відбивається на економічному

стані України, загострює демографічну ситуацію в країні. Поряд з еміграцією Україна в останні роки зіткнулася з проблемою іммігрантів. Число тільки офіційних мігрантів із країн із нерозвинутою економікою оцінюється приблизно в 100 тис. чол. щорічно[2; 463]. Нині Україна на міжнародних ринках переважно виступає як держава — експортер робочої сили. Серед країн, в які спрямовані потоки трудової міграції з України — Росія, Польща, Чехія, Італія, Греція, Кіпр, Німеччина, Іспанія, США, Канада. У нашій країні працевлаштовуються громадяни з Росії, Молдови, Китаю, В'єтнаму, Туреччини переважно у сфері торгівлі та послуг, в той час як українці за кордоном — у промисловості, будівництві, сільському господарстві.

Для зменшення еміграції робочої сили з України необхідне провадження системи дієвих заходів, які повинні мати чітке внутрішнє і зовнішнє спрямування [2; 421]. До числа перших належать заходи макроекономічної стабілізації та оздоровлення економіки — створення робочих місць, розширення іноземного інвестування тощо. Зовнішні заходи мають забезпечити цивілізовані форми виїзду і в'їзду за кордон, ввезення валюти, а також гарантії нашим співвітчизникам щодо захисту їхніх трудових прав за кордоном. Першочерговими задачами є скорочення масштабів еміграції, перетворення безповоротної еміграції в поворотну, створення належної нормативно-правової бази з питань міжнародної міграції, забезпечення гідних умов прийому іммігрантів і політичних біженців, усунення причин, що штовхають людей до нелегальної міграції. Головними дієвими методами боротьби з еміграцією населення є стабілізація і зростання національної економіки, політична стабільність і ефективні євроінтеграційні реформи.

Таким чином, можна стверджувати, що міграція робочої сили для України на даний час має переважно негативні наслідки. Мігрують, як правило, висококваліфіковані спеціалісти, більшість з них не повертаються в Україну. Це явище поглиблює також і демографічну кризу. В нашу ж країну, іммігрують, як правило, некваліфіковані робітники. Це може негативно вплинути на темпи відновлення економіки України. Саме тому, розробка і впровадження державою ефективних заходів стабілізації міжнародних міграційних рухів є одним з пріоритетних завдань уряду, і потребує негайних і дієвих реформ.

Список використаних джерел:

1. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. Романенко І. О. Напрями та обсяги трудової міграції: статистичний аспект // Відп. ред. С. І. Дем'яненко. К.– 2012. – 470 с.

**ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ВПЛИВУ
ЗАСОБІВ ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ НА РІВЕНЬ ЦІН І ВВП З
ВИКОРИСТАННЯМ «КЕЙНСІАНСЬКОГО ХРЕСТА»**

Соціально-економічний розвиток залежить від ефективності державної політики. Фінансова система держави, належний рівень її забезпечення, безпосередньо впливають на рівень та якість життя населення держави. Якісно спланована й належним чином реалізована стратегія держави у фінансовій сфері зумовлює ефективність її економіки. Визначальною в цьому напрямі є оптимальна фіскальна політика держави.

Проблеми формування фіскальної політики висвітлювалися у працях таких вітчизняних вчених, як В. Андрущенко, О. Василика, А. Даниленка, Т.Єфименко, М. Кучерявенко, І. Луніной, А. Соколовської, Ф.Ярошенко та ін. Дослідження державного регулювання та його фіскальних інструментів були проведені такими зарубіжними вченими: А. Смітом, Дж. С. Мілем, Д.Рікардо, Дж. М. Кейнсом, Дж. Гіксом, П.Семюельсоном та іншими.

Метою дослідження є з'ясування засобів впливу фіскальної політики держави на рівень цін і ВВП та його моделювання з використанням моделі «кейнсіанського хреста».

Уявлення прихильників класичної теорії про здатність ринку до автоматичного регулювання економіки і необхідність відлучення держави від цього регулювання не витримало випробування на практиці. Історичний досвід світової економіки (Велика депресія 30-х років ХХ ст.) показав, що держава змушена втручатися в економічні процеси. Вирішальну роль в перегляді класичних уявлень про економічний механізм відіграв відомий англійський економіст Джон Мейнард Кейнс.

Розглядаючи роль фіскальних і грошово-кредитних інструментів в стимулюванні сукупного попиту, кейнсіанці віддають перевагу першим. Це пояснюється тим, що під час спаду виробництва інвестиції слабо реагують на зниження процентної ставки. Отже, за цих умов грошово-кредитна політика є неефективною. Тому головну увагу слід приділяти не зниженню процентної ставки, а фіскальній політиці на основі збільшення державних витрат та інвестицій, надання пільгових кредитів тощо.

Кейнсіанський хрест – модель макрорівноваги, яка передбачає, що сукупний попит (AD) представлено запланованими витратами, а сукупна пропозиція (AS) представлена фактичними витратами.

Згідно з моделлю «кейнсіанського хреста» економіка перебуває у стані рівноваги, коли фактичні витрати (E) будуть дорівнювати запланованим витратам ($E_{\text{запл}}$) і сукупним фактичним доходам (Y), тобто $Y=E$.

Вплив засобів фінансової політики на рівень цін та ВВП можна змодельовати за допомогою «кейнсіанського хреста» (див. рис.1). Якщо уряд застосовує стимулюючу фінансову політику шляхом зменшення оподаткування, то це призводить до збільшення обсягів виробництва. Це, в свою чергу, зумовлює зростання інфляції. На графіку функція сукупного попиту AD_0 зрушиться паралельно вгору до рівня AD_2 та встановлення нового рівноважного обсягу та рівня цін (P_2). Якщо ж уряд буде користуватися засобами стримуючої фінансової політики, то ми будемо спостерігати рух функції AD_0 паралельно вниз до рівня AD_1 і, відповідно, встановлення рівня цін нижчого від рівноважного (P_1) [1].

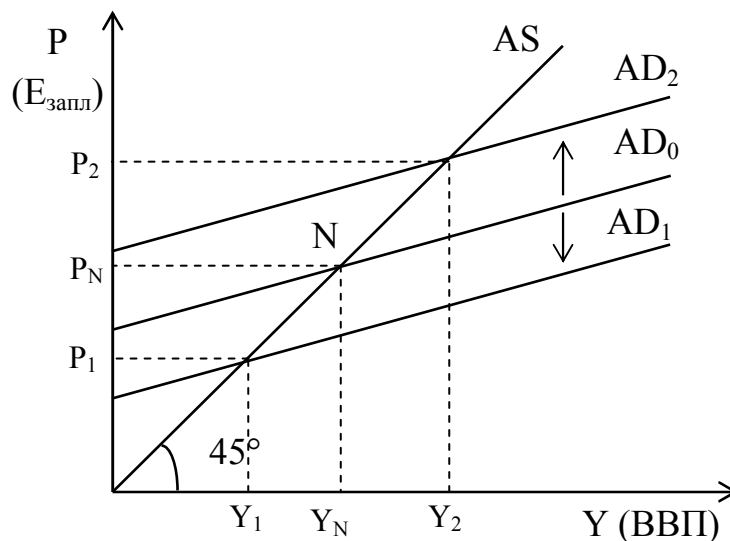

Рис. 1. Вплив засобів фінансової політики на рівень цін та ВВП

Упродовж 2014 р. економіка України функціонувала в несприятливих умовах. Російська агресія завдала Україні безпрецедентних соціально-економічних втрат. Внаслідок дії цих негативних факторів, реальний ВВП у 2014 році зменшився на 6,8%, а у 2015 р. – на 9,9% [2].

В умовах поглиблення макроекономічної кризи зростання фінансової дії податків підсилює її негативні наслідки. Свідченням цього є конкретні статистичні дані про обсяги реального та номінального ВВП як основного узагальнюючого показника, що характеризує рівень розвитку національної економіки. За підсумками 2015 року ВВП в Україні зменшився на 9,9%, тоді як рівень інфляції зріс на 43,3%.

Список використаних джерел:

1. Макроекономіка: Підручник / за ред. В.Д. Базилевича. – К.: Знання, 2007. – 703 с.
2. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

ПОГЛЯДИ ГЕРІ БЕККЕРА НА ПОНЯТТЯ «ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ»

Перехід до постіндустріального суспільства має свої соціально-економічні особливості. Головна з них полягає у акцентуванні уваги на людських якостях, а не технологічних привілеях. Це зумовлено підвищенням вимог до робітників, рівня їх освіченості, інтелекту та ерудиції. Відбувається перегляд людської ролі у житті країни та світовому товаристві. Концентрація уваги на компетенціях, талантах і творчості громадян дали поштовх до появи дискусії навколо поняття «людський капітал».

Існує багато прикладних розробок, де «людський капітал» є центральною категорією. Елементи тлумачення поняття можна знайти і в роботах Карла Маркса, Джона Мілля, Адама Смітта, але «людський капітал» як окремий розділ економічної теорії з'явився лише у II половині XX ст. Розробниками базової моделі прийнято вважати Теодора Шульца і Нобелівського лауреата Гері Беккера [1]. Подальші теоретичні спроби зафіксовані з боку Марка Блауга, Едварда Денісона і Джона Кендріка. Наукові круги Радянського Союзу також ознайомилися з ідеями Шульца та Беккера, але втілити їх не вдалося.

Проблема формування та використання провідних умінь людини завжди приваблювало філософів, письменників і вчених. Прийняття концепції «людського капіталу» таким, яким він є сьогодні, став результатом розвитку економічної думки в усьому світі. Дана концепція має на меті дослідити залежність доходів підприємства або окремого працівника від теоретико-практичних здібностей людини. Вона пояснила залежність економічного зростання від вкладу в освіту, мотивації трудової діяльності від платні за неї, продуктивної праці від особистісного розвитку людини.

Гері Беккер розглядав поняття «людський капітал» як інвестиційну модель: більше вкладаєш – більше отримуєш на виході. Серед можливих інвестицій науковець виділяв навчання та освіту, практичну підготовку до виробництва, витрати на медичне обслуговування та охорону праці, пошук інформації та вивчення педагогічних моделей поведінки, зміну роботи та міграцію [2].

Гері Беккер з практичної сторони зміг розрахувати ефективність освіти. Наприклад, дохід від отримання вищої освіти виводиться як різниця між загальним заробітком тих, хто має диплом коледжу, та тими, хто закінчив лише школу. В складі розтрат на навчання головним елементом були визнані втрачені заробітки недоотримані студентами за роки навчання. Велике значення для економічної теорії є визначена різниця між спеціальними та загальними інвестиціями в людину. Спеціальна підготовка наділяє

працівників знаннями та навичками, які необхідні лише для окремої компанії, де вони отримані. В процесі ж загальної підготовки можна розраховувати на універсальні знання та навички.

Загальну підготовку, як стверджує Гері Беккер, сплачують самі працівники. Намагаючись підвищити кваліфікацію, вони погоджуються працювати за невеликі гроші, а потім – отримують прибутки від якісного досвіду. Спеціальна підготовка сплачується фірмою. В результаті вона отримує гарний дохід за рахунок розвинених компетенцій службовців. Тож, «людський капітал», формується декількома шляхами: самостійно та за спонсорські кошти [3].

Термін «спеціальний людський капітал» допоміг зрозуміти причину низького показника найму на зовнішньому ринку. Альтернатива цьому є низька «плинність» кадрів та просування по кар'єрній сходинці досвідчених робітників. Вчений був переконаний, що неосвіченість – найрозповсюдженіший фактор, що гальмує економічне зростання [4].

Гері Беккер отримав кількісні показники рентабельності вкладів в людину та порівняв їх з фактичною рентабельністю більшості американських фірм. Це був значний крок в розширенні уявлень про економічну ефективність інвестицій в «людський капітал». Поява великої кількості приватних навчальних закладів, активізація діяльності консультативних організацій свідчить про те, що корисність даних послуг не нижча, ніж в інших сферах підприємства. Було з'ясовано, що в США на початку 60-х рр. XX ст. рентабельність освітньої діяльності на 15% перевищувала рентабельність інших сфер комерційної діяльності. Теорія «людського капіталу» пояснює структуру розподілу особистих доходів і динаміку заробітків. Завдяки їй було змінено ставлення політиків до витрат на освіту. Інвестиції в підростаюче покоління стали розглядатися як головне джерело процвітання. Уявлення про національне багатство доповнилося здатністю людини до продуктивної праці. Накопичені наукові знання, зокрема матеріалізовані в технології вкладу в здоров'я людини, стали рахувати як нематеріальну форму багатства нації [5].

Отже, в умовах переходу до постіндустріального суспільства проблематика людського капіталу набуває особливої ваги, актуалізуючи потребу вивчення здобутків вчених-економістів, лауреатів Нобелівської премії, їх поглядів щодо інвестицій в людину, в освіту, в підростаюче покоління як головне джерело процвітання.

Список використаних джерел:

1. Лауреаты Нобелевской премии по экономике: автобиографии, лекции, комментарии. Т. 2. 1983–1996. — СПб.: Наука, 2009. — С. 231–256.
2. Becker, Gary S. Human Capital: A Theoretical and Empirical Analysis, with Special Reference to Education. 2d ed. New York: Columbia University Press for NBER, 1975.
3. Gary S. Becker, Kevin M. Murphy and Robert Tamura; Journal of Political Economy, 1990, 98(5), pp. S12-S37.
4. Gary S. Becker; Prague Economic Papers, 1995, 4(3), pp. 223-28.
5. Gary S. Becker; Oxford Economic Papers, 2007, 59(3), pp. 379-410.

СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ З МВФ

Питання розвитку співробітництва з міжнародними фінансово-кредитними інститутами набули особливого значення в сучасних умовах, коли політична, економічна нестабільність та Збройний конфлікт на Сході охопили державу, тому що перед нашою країною повстала нагальна проблема пошуку достатньої кількості капіталу для здійснення структурних реформ.

В умовах економічної нестабільності країни, яка сформувалася на тлі воєнно-політичної кризи, найбільшої актуальності набуває діяльність міжнародних кредитних організацій. Країни звертаються за позиками до спеціальних міжнародних валютно-фінансових організацій-кредиторів, серед яких варто виділити Міжнародний валютний фонд (МВФ).

Діяльність Міжнародного Валютного Фонду знайшла своє відображення в роботах багатьох українських дослідників, серед яких І. Антоненко, О. Белорус, І. Балік, В. Будкін, І. Бураковський, В. Геєць, І. Клименко, Л. Ларіонова, Є. Скляр, Т. Циганкова, І. Фурман та ін.

Розкрити особливості співпраці України з МВФ, визначити основні проблеми співпраці, подати пропозиції щодо ефективного використання зовнішніх запозичень.

Міжнародний валютний фонд є провідним світовим фінансовим інститутом, який має статус спеціалізованої установи ООН. За час своєї діяльності МВФ перетворився у достовірно універсальну організацію, авторитетного центра міжнародного кредитування.

Співробітництво України з Міжнародним валютним фондом розпочалося у 1992 році. Україні було надано допомогу STF, Stand-by, програму розширеного фінансування (EFF - Extended Fund Facility), а також "Попереджувальний Stand-by" [2; 61]. Під час загострення фінансової кризи у світі, перед Україною постала необхідність отримати підтримку з боку міжнародних фінансових організацій. 5 листопада 2008 року була затверджена програма Stand-by [2; 63].

11 березня 2015 року МВФ схвалив програму кредитування економіки України з використанням механізму розширеного фінансування (Extended Fund Facility – EFF). Загалом, місія МВФ та Україна уклали угоду на чотири роки [1], за якою Україна підписалася під програмою економічних реформ, в результаті виконання яких повинні надаватись кошти кількома траншами. Україна у травні минулого року у рамках програми EFF Україна отримала перший транш - 5 млрд. дол. США [1]. Механізм Розширеного Фінансування покликаний підвищити рівень резервів Національного банку України,

запобігти відтоку капіталу та допомогти Україні подолати структурні проблеми в її економіці завдяки проведенню назрілих реформ.

Наступний транш МВФ мав надійти у лютому 2016 року, проте через політичну кризу його не було здійснено. Для того щоб вона його отримала перед Україною ставляться наступні вимоги: стабілізація гривні, проведення гнучкої та стійкої курсової політики; зміцнення грошово-кредитної політики; реформування НБУ тощо.

До основних проблем співробітництва України з МВФ відносять: випадки використання кредитів не за призначенням; неефективне використання коштів; ігнорування можливості залучення коштів на фінансовому ринку; неможливість реалізації проектів після припинення фінансування; недостатній рівень ноу-хау в проектах тощо [3; 263-264].

Подальша співпраця України з МВФ є об'єктивно необхідною та доцільною, оскільки: кредитні ресурси МВФ значно дешевші, ніж ті, що залучаються на міжнародних фінансових ринках. Співпраця з Фондом сприяє інтеграції України у глобальну фінансову систему.

Одним з найважливіших кредиторів України є МВФ. Дана організація відіграє важливу роль для розвитку національної економіки. Співробітництво з міжнародними фінансовими інститутами є важливим для України, яка вирішує завдання зміцнення економічної безпеки. Кредити, що залучаються від Міжнародного валютного фонду, використовуються для підтримки курсу національної валюти та для фінансування дефіциту платіжного балансу держави і покликані пом'якшити економічні труднощі у процесі проведення економічних реформ, які дають змогу забезпечити у перспективі економічне зростання держави.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Міжнародного валютного фонду [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.imf.org>.
2. Салтинський В. В. Особливості організації кредитування національних економік Міжнародним валютним фондом / В. В. Салтинський // Фінанси України. - 2009. - №2. – С. 60–65.
3. Скляр Є.В. Вплив активізації співпраці з МВФ на економіку України / Є.В. Скляр // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування – 2012. – №57. – С. 260-268.

Мехед Л. Р.

Науковий керівник: Скиба М. В., к. держ. упр., доц.

ЗАРОБІТНА ПЛАТА ЯК ОСНОВА РЕГУЛЮВАННЯ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН ТА РІВНЯ ЗАЙНЯТОСТІ

Трансформація економічної системи України в умовах глобалізаційних викликів, структурна перебудова економіки актуалізують проблематику

дослідження теоретичних засад сутності заробітної плати як основи регулювання трудових відносин та рівня зайнятості населення. Тематика заробітної плати розглядається у працях В.Близнюка, О.Грішнєвої, А.Колота, Е.Лібанової та багатьох інших, що доводить важливість вивчення сутності поняття заробітної плати, її видів та форм.

Найбільш вдалим, на мою думку, визначенням заробітної плати, яке зустрічається у науковій економічній літературі є: заробітна плата — це ціна праці, дохід, одержуваний найманим працівником за надання послуг праці в одиницю часу (годину, день, тиждень, місяць). Заробітна плата - найважливіша і найбільш масова форма доходу в будь-якій ринковій економіці, вона становить приблизно 3/4 національного доходу країни. Речовим, матеріальним змістом заробітної плати є кількість життєвих благ, необхідних для відтворення робочої сили найманого робітника і членів його сім'ї. Це життєвий фонд робітника, який за товарного виробництва має і вартісний, і грошовий вираз. На розмір заробітної плати впливає дія законів зростання продуктивності праці й підвищення потреб населення, співвідношення сил між робітниками і капіталістами, демографічні чинники (питома вага економічно активного населення, трудових ресурсів, рівень народжуваності), стан економічної кон'юнктури, економічна активність працездатного населення, зокрема ступінь участі жінок у пошуках роботи, якість національного законодавства про працю.

Основними функціями заробітної плати є: відтворювальна (забезпечення розширеного відтворення якісної робочої сили найманого працівника та членів його сім'ї); стимулююча (заробітна плата, її форми та системи повинні стимулювати високоефективну працю); розподільча (стимулювання припливу робочої сили в одні галузі та її відпливу з інших) [1; 43-45]. У цих функціях сутність заробітної плати розкривається комплексно. За сприятливих соціально-економічних умов заробітна плата може забезпечити лише відтворення товару робочої сили нормальної якості, але не забезпечує розвиток особистості.

Основними формами заробітної плати є: почасова (оплата вартості та ціни робочої сили за її функціонування впродовж певного робочого часу, що нараховується працівникові в залежності від кваліфікації, якості праці і відпрацьованого часу і застосовується зазвичай тоді, коли результати праці не піддаються точному кількісному обліку, а визначаються вживаною технікою і технологією) та відрядна (оплата вартості й ціни товару робочої сили залежно від розмірів виробітку за одиницю часу, що вимірюються кількістю й якістю виробленої продукції та використовується для підвищення інтенсивності праці, скорочення витрат на нагляд за робітниками, посилення конкуренції серед робітників). Першою найраціональнішою формою відрядної заробітної плати, що базується на хронометруванні робочого дня і встановленні норм виробітку була система Тейлора (початок XX ст., США) [2 ;117-118].

У сучасній економічній системі використовують такі системи заробітної плати: тарифна, преміальна, колективна. Їх вибір залежить від трьох основних чинників: а) ступеня контролю робітником кількості й якості виробленої продукції; б) ретельності, з якою продукція може бути врахована; в) рівня витрат, пов'язаних із впровадженням певної системи оплати. В умовах стимулювання, що базується на погодинних формах заробітної плати, за норму беруть обсяг роботи, що її виконує переважно робітник середньої кваліфікації за одну годину. За перевиконання цієї роботи на 1% заробітна плата зростає також на 1%, але загальний розмір надбавок не перевищує 15-20% загального заробітку. Така система стимулює переважно кількість праці, а перевірку якості покладено на контролерів і майстрів. У багатьох країнах при визначенні розмірів заробітної почасової плати визначається одиниця виміру ціни праці — ціна години праці — погодинна ставка оплати праці. Погодинна ставка оплати праці (Зг) розраховується діленням установленної величини заробітної плати (за день, тиждень, місяць - Зп) на нормативну кількість годин праці (відповідно за день, тиждень, місяць - Г): $Зг = Зп / Г$ [4 ; 352-356]. В останні два-три десятиліття погодинна зарплата у багатьох країнах перетворилася у головну форму оплати праці. Вона охоплює приблизно 70% робітників обробної галузі промисловості США і Франції та до 60% промислових робітників Великобританії і Німеччини. Особливо вигідно застосовувати погодинні ставки заробітної плати, оскільки у цьому разі робітникові оплачується не денна (або тижнева чи місячна) вартість його робочої сили, а тільки фактично відпрацьована кількість годин. Переводячи робітників на погодинну оплату праці, підприємець таким чином може зменшувати оплату праці відповідної кількості працюючого персоналу. Для сучасного ринкового господарства характерно використання різноманітних систем оплати праці. Кожне підприємство вирішує цю проблему по-своєму, намагаючись реагувати на зміни як у масштабі суспільства, так і на підприємстві [3; 220-222]. У сучасних умовах найпоширенішими є такі системи оплати праці: тарифні, преміальні та колективні форми, які кожне підприємство використовує відповідно до конкретних обставин та модифікацій. В останні десятиліття зарубіжні фірми для посилення мотивації працівників успішно використовують різні системи участі працівників у прибутках і створенні робітничої власності.

Отже, заробітна плата - це винагорода, ціна праці, дохід, одержуваний найманим працівником за надання послуг праці в одиницю часу (годину, день, тиждень, місяць). Найбільш розповсюдженими є такі види заробітної плати як: погодинна та відрядна, а системами заробітної плати: тарифна, преміальна, колективна. Для посилення мотивації працівників доцільно використовувати різні системи участі працівників у прибутках, а переводячи робітників на погодинну оплату праці, підприємець оплачує фактично відпрацьовану кількість годин. Загалом, тематика дослідження сутності заробітної плати як основи регулювання трудових відносин та рівня зайнятості є актуальною та потребує подальших досліджень.

Список використаних джерел:

1. Бараник З. Статистика ринку праці : Навчальний посібник/ Зоя Бараник,; М-во освіти і науки України, КНЕУ. -К.: КНЕУ, 2005. -167 с.
2. Білоблоский М. Сучасний стан ринку праці та перспективи його розвитку //Україна: аспекти праці. - 1997. - № 1. - С. 3-7
3. Вініченко І. І. Мікроекономіка: Навч. посібник для студ. вузів/ І. І. Вініченко, Н. В. Дасій, С. О. Корецька; М-во освіти і науки України, ГУ "ЗІДМУ". - К.: Центр навчальної літератури, 2005. - 265 с.
4. Горобчук Т. Мікроекономіка: Навчальний посібник/ Тетяна Горобчук,; М-во освіти і науки України, Житомирський інженерно-технологічний ун-т. - К.: Центр навчальної літератури, 2004. - 271 с.

Мовчан А. А.

Науковий керівник: Петришина Н. В., к. е. н., доц.

ТІНЬОВА ЕКОНОМІКА УКРАЇНИ: ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ, НАСЛІДКИ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ

Найгострішою проблемою сучасності є тінізація економіки, яка притаманна всім країнам світу. За роки незалежності України обсяги тіньової економіки постійно зростають, що впливає на всі сфери життя українського суспільства.

Тема тіньової економіки України, є актуальною для України і потребує детального вивчення її причин та наслідків, з метою подолання її впливу на економіку держави.

Проблемам аналізу особливостей тіньової економіки та шляхів її подолання присвячено низку праць таких науковців, як О. Барановський, Ю. Ванькевич, С. Корецька, З. Варналій, В. Кулікова, І. Мазур, В. Предборський, І. Приварникова та інших.

Розкрити сутність поняття «тіньова економіка», причини, наслідки та методи боротьби з нею.

Тіньова економіка — це результат порушення рівноваги між суб'єктами держави з приводу створення і розподілу продукту, що відбулося внаслідок дерегуляції економіки і порушення на цій основі балансу інтересів, а також внаслідок недостатності чи недосконалості засобів ефективного контролю за дотриманням чинного законодавства [2; 59].

Причинами формування тінізації економіки є: кризи фінансової системи; прагнення підприємців отримати надприбутки; занадто високий рівень податків; взаємозв'язок бізнесу з кримінальними структурами; низький рівень життя населення; високий рівень безробіття та орієнтація частини населення на те, щоб отримати дохід будь-яким способом; слабе забезпечення правоохоронних структур необхідними матеріально-технічними ресурсами; низький рівень правового пізнання та правової культури населення; відсутність чіткої межі між офіційною та тіньовою

діяльністю; корумпованість державних служб різноманітних владних структур, контрольних служб; умови, що дають змогу використовувати державне майно та майно організаційних структур заради одержання неофіційного приватного доходу державними чиновниками та управлінцями [3;164].

Соціально-економічними наслідками для економіки України є: втрата надходжень та надмірні видатки здатні підірвати макроекономічну стабільність, що відбувається внаслідок корупції у податкових та митних структурах. За даними Світового банку середня питома вага тіньової економіки в постіндустріальних країнах становить 10-15 %. Її обсяги в США сягають 8-12 %, Канаді, Франції — 5-8 %, Норвегії, Швеції — 6-7 %, Італії, Латинській Америці та африканських країнах — 30 %, Чехії — 18 %, інших постсоціалістичних державах — 40-60 % валового внутрішнього продукту (13 % — в Узбекистані, 47 % — в Україні, 64 % — у Грузії) тощо [2; 83].

З метою подолання негативних наслідків тінізації економіки України, значного зниження її рівня, необхідно розробити та реалізувати низку заходів щодо протидії цьому явищу. Заходами з детінізації економіки можуть бути наступні: запровадження податкових стимулів до нагромадження та інвестування коштів в інноваційний сектор юридичними особами, які пропонується надавати за фактичними результатами діяльності; реальне і радикальне спрощення погоджувальних та дозвільних процедур щодо здійснення підприємницької діяльності, особливо це стосується інноваційної сфери; віднесення до переліку кримінальних злочинів «незаконне» збагачення; ратифікація Конвенції про корупцію в контексті кримінального права; створення Національного бюро розслідувань; реформування системи звітності правоохоронних органів відповідно до стандартів розвинених країн [1; 50,51].

Таким чином, можна стверджувати, що присутність в Україні тіньового сектору економіки є однією з найбільших перешкод економічному розвитку країни, зростання соціальних стандартів життя населення та інтеграції в європейське співтовариство. Через її вплив неможливо здійснити економічний аналіз на макро- і мікрорівнях, ухвалити ефективні управлінські та законодавчі рішення [1; 49].

Реалізація зазначених та інших заходів сприятиме формуванню повноцінного ринкового середовища, розвитку економіки, легалізації капіталу, процесу демократизації економіки і суспільства в цілому, а також значному підвищенню конкурентоспроможності економіки, усуненню корумпованості органів державної влади та підвищенню правової і податкової культури населення держави.

Список використаних джерел:

1. Баранов С. О. Тіньова економіка: сутність, причини, соціально-економічні наслідки та шляхи подолання в Україні / Баранов С. О. // Вісник НАДУ— 2015. — № 3. — С. 47-54.

2. Економічна безпека: навч. посіб. / О. Є. Користін, О. І. Барановський, Л. В. Герасименко та ін.; за ред. О. М. Джужі. — К.: Алерта; КНТ ; Центр учбової літератури, 2010. — 368 с.

3. Приварникова І. Ю. Тіньова економіка України : причини, обсяги та шляхи їх зменшення / І.Ю. Приварникова, К.В. Степанюк // Держава та регіони. Сер : Економіка та підприємництво. – 2010. - № 2. - С. 163 - 167.

Наймановська В. В.

Науковий керівник: Підпригора Л. А., к. е. н., доц.

ОСОБЛИВОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ

Як нам відомо, від ефективності розвитку та рентабельності здійснення підприємницької діяльності буде залежати обсяг валового внутрішнього продукту країни. В свою чергу валовий внутрішній продукт являється чи не найважливішим показником економічного зростання в країні. З метою підвищення продуктивності діяльності підприємств застосовується система інвестиційних вкладень в активи підприємств.

Полягає в тому, що вітчизняні підприємства відчують нестачу інвестиційних коштів, а особливо гостро це простежується за часів світової економічної кризи, і проблема покращення інвестиційної привабливості національних підприємств стоїть на одному з перших в черзі до нагальності вирішення.

Метою написання даної статті є визначення особливостей та проблем інвестиційної діяльності підприємств України, а також зазначення проблем, які не дають можливості для реалізації всього потенціалу нашої економічної системи, в тому числі і шляхів їх вирішення та подолання.

Закон України “Про інвестиційну діяльність” зазначає, що інвестиції – це всі види матеріальних та інтелектуальних цінностей, які вкладаються в об’єкти підприємницької та інших видів діяльності, у результаті якої створюється прибуток або досягається певний соціальний ефект.

У комплексі проблем, пов’язаних із визначенням ролі інвестицій підприємства, в сучасних умовах більшого значення набуває процес управління інвестиціями підприємства. Ефективний механізм здійснення підприємством інвестиційної діяльності дає змогу з максимальною швидкістю досягти поставлених цілей та вирішити основні завдання розвитку економіки підприємства, сприяє результативному вирішенню конкретних функцій управління інвестиційною діяльністю.

Існують певні стратегічні відмінності в управлінні інвестиційною діяльністю на різних етапах життєвого циклу підприємницької структури.

Відправною точкою в обґрунтуванні інвестиційних рішень має бути інновація, втілення якої може надати системі нової якості.

Основу інвестиційної діяльності підприємств складає реальне інвестування. Це явище ще можна пояснити тим, що рівень розвитку та ступінь ліквідності фінансових активів підприємств, особливо цінних паперів, ще не надають можливості для раціонального та прибуткового розподілу інвестиційного капіталу не тільки внутрішніх, а і зовнішніх інвесторів за умов економічної та політичної нестабільності в країні.

Починати аналіз інвестицій у господарську діяльність підприємства необхідно зі з'ясування змін динаміки інвестицій за низку звітних періодів. На наступному етапі аналізу інвестицій доцільно вивчити зміну структури джерел фінансування. Важливо мати інформацію про склад внутрішніх та зовнішніх джерел інвестицій, знати котрі з них переважають, і яким джерелам фінансування варто надати перевагу, на скільки ефективним буде використання цих джерел.

Основними заходами, що будуть сприяти активізації інвестиційних процесів на підприємствах, на регіональному рівні є наступні: стратегічне планування соціально-економічного розвитку регіону; реалізація регіональної інформаційної політики, спрямованої на формування сприятливого інвестиційного іміджу регіону.

Проблема активізації інвестиційної діяльності на підприємствах України є досить актуальною. Вона стосується подолання незбалансованості та недосконалості в процесах здійснення інвестиційної діяльності безпосередньо на вітчизняних підприємствах.

Основними чинниками скорочення обсягів інвестування є: правові, законодавчі, податкові, грошово-кредитні, страхові та інші внутрішні фактори економіки, на які свій вплив здійснила несприятлива фінансова кон'єктура в світі. Така ситуація вимагає здійснення цілеспрямованої державної інвестиційної політики, яка б сприяла зміцненню процесів накопичення інвестиційних ресурсів в Україні, впорядкуванню їх використання, збільшенню частки інвестиційного спрямування доходів.

Рідкоус Т.

Науковий керівник: Сандугей В.В., к. е. н., доц.

У ЧОМУ ПОЛЯГАЮТЬ ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ КОНВЕРТОВАНOSTІ ГРИВНІ?

В Україні проблеми, пов'язані з гострим дефіцитом платіжного балансу і курсом гривні, багато в чому є такими ж, як і в групі економічно відсталих країн. Відтік капіталу з України, відсутність відповідних умов для того, щоб іноземні інвестори активно вкладали капітал в економіку України зумовлено такими факторами:

- хронічна недостатність резервів іноземної валюти, яка спонукає включати друкарський верстат і призводить до зростання інфляції і знецінення грошей, з іншого боку,

- вкрай ускладнює вирішення завдання зміцнення національної валюти і скорочення зовнішнього боргу без залучення коштів міжнародних фінансових організацій і позик від урядів розвинених країн.

Однак умови та форми сприяння ліквідації хронічного дефіциту платіжного балансу, стримування інфляції та падіння курсу національної валюти, яку застосовує МВФ до країн з ринковою економікою, не можуть дати очікуваного ефекту без істотного їх коригування відповідно до конкретних умов України. Справа в тому, що реалізація таких умов надання кредиту, як лібералізація цін імпорту, може сприяти вирішенню згаданих вище проблем лише в країнах з більш-менш сучасної ринкової економічної структурою та інфраструктурою.

В Україні ж поки що немає справжнього ринкового середовища. До сих пір ще не досягнута критична маса роздержавлення власності, яка необхідна для того, щоб ринок функціонував по-справжньому. Оскільки ні у виробництві, ні в торгівлі не існує конкурентного середовища, в якому б ціни саморегулювались, лібералізація цін в умовах падіння виробництва призводить до підвищення цін, різкого зниження життєвого рівня населення, який здатний викликати соціальну напругу в країні.

Лібералізація імпорту при відповідній структурі виробництва, низькому технологічному рівні, слабкій конкурентоспроможності вітчизняних товарів без певних протекціоністських заходів поглиблює кризу заборгованості, призводить до падіння курсу національної валюти, а в перспективі - до виникнення об'єктивної ситуації економічного "колоніалізму".

Незважаючи на те, що в Україні є вагомі переваги в порівнянні з іншими державами для вкладення іноземного капіталу - вигідне географічне положення, ємність внутрішнього ринку, досить багаті природні ресурси, кваліфікована і "дешева" робоча сила, - обсяг іноземних інвестицій в 3-7 разів менше в порівнянні з іншими країнами Східної Європи.

Українське інвестиційне поле все ще вважається несприятливим: *відсутність правової бази, *гра з оподаткуванням, *недобросовісна конкуренція, *організована злочинність,* корупція і здирицтво, коли чиновники і мафія діють спільно і мало чим відрізняються між собою, *відсутність права приватної власності на землю для іноземного інвестора і т. д. Без подолання цих перешкод, чвар і протиріч неможливо створити сприятливий інвестиційний клімат і зменшити дефіцит платіжного балансу, стабілізувати валютний курс.

Отже, політика виходу з кризи заборгованості і підвищення інтернаціональної вартості валюти повинна враховувати специфіку України. Оскільки причини заборгованості, інфляції і низького курсу валюти лежать не тільки і не стільки в сфері обігу, скільки у виробництві, головним

завданням економічної політики повинно бути вироблення заходів, спрямованих на подолання падіння виробництва, відновлення загальної рівноваги економіки, структурну перебудову. Це – реформування відносин власності, усунення державного монополізму, соціальна орієнтація ринкових реформ, адаптація поведінки населення і законодавства (в першу чергу податкового) до ринкової економіки.

Що ж стосується ліберально-монетаристських методів, то:

- лібералізація зовнішньої торгівлі повинна супроводжуватися протекціонізмом по відношенню до національного виробництва,
- лібералізація цін - демонополізацією і створенням конкурентного середовища в торгівлі та виробництві, а також лібералізацією зарплат.

Лібералізація умов інвестування іноземного капіталу також не повинна проходити без обережності. Велика потреба в капіталі не повинна задовольнятися лише за допомогою ринкових методів. Необхідно цілеспрямоване втручання (протекціонізм) держави в інвестиційний процес з тим, щоб не відбулося присвоєння іноземними компаніями природних багатств і виробничого апарату України. Без всього цього неможливо зменшити дефіцит платіжного балансу і стабілізувати валютний курс.

Дефіцит платіжного балансу України і знижувальному курсу гривні відображають стан економіки, свідчать про необхідність прискорення темпів економічної реформи. Важливим елементом цього реформування є стабілізація фінансової системи, а також грошового обігу і кредиту за вирішення проблеми конвертова пості національної валюти.

Конвертованість, або оборотність національної грошової одиниці - це можливість для учасників зовнішньоекономічних угод легально обмінювати її на іноземні валюти і навпаки, без прямого втручання держави в процес обміну. Ступінь конвертованості обернено пропорційна обсягу і жорсткості валютних обмежень, що практикуються в країні. Під обмеженнями слід розуміти будь-які дії офіційних інстанцій, безпосередньо призводять до звуження можливостей, збільшення витрат або до появи невинуватених зволікань у здійсненні валютного обміну і платежів за міжнародними операціями.

Оборотність валюти не є чисто технічною категорією можливості її обміну. По суті, це особливий характер зв'язку між національним і світовим господарствами, глибоке інтегрування першого в друге. Оборотноість національної грошової одиниці забезпечує країні довгострокові вигоди від участі в багатосторонній світовій системі торгівлі та інвестицій, а саме:

- вільний вибір виробниками і споживачами найбільш вигідних ринків збуту і закупівель всередині країни і за кордоном в кожен даний момент; розширення можливостей залучати іноземні інвестиції і здійснювати інвестиції за кордон;
- стимулюючий вплив іноземної конкуренції на ефективність, гнучкість і пристосовність підприємств до зміни умов;

- підтягування національного виробництва до міжнародних стандартів за цінами, витрат і якості;
- можливість здійснення міжнародних розрахунків в національних грошах.

Конвертованість національної валюти, за визначенням, вимагає ринкового типу економіки, оскільки вона ґрунтується на вільному волевиявленні всіх власників грошових коштів. Крім того, ринкова економіка повинна бути достатньо зрілою для протистояння іноземній конкуренції, повноправної участі в міжнародному поділі праці. Рішення проблеми зовнішньої конвертованості української національної валюти і економічні реформи в Україні повинні розглядатися саме за принципом "зустрічного руху". Створення передумов конвертованості національної валюти передбачає:

- 1) зміна відносин власності.
- 2) становлення реальних ринкових відносин.
- 3) виникнення конкурентоспроможних виробництв і галузей, особливо орієнтованих на експорт, що допоможе протистояти іноземній конкуренції на внутрішньому ринку і послабити тиск на платіжний баланс з боку більш вільного імпорту і відтоку прибутку іноземних учасників спільних підприємств.
- 4) здійснення заходів щодо врівноваження платіжного балансу, диверсифікація експорту, контроль над зростанням заборгованості, накопичення валютних резервів.
- 5) створення достатніх стимулів для залучення іноземного капіталу.
- 6) забезпечення сучасної інфраструктури грошово-кредитних відносин, недопущення довільного вилучення ресурсів у бюджет банків.
- 7) стабілізація внутрішньої економіки і фінансів, проведення ефективної анти інфляційної політики.

В процесі - зміни валютного режиму для стимулювання економічних реформ необхідно виділити два етапи.

I. Етап внутрішньої конвертованості, який передбачає можливість для громадян і організацій України здійснювати платежі за кордон і купівлю іноземної валюти без будь-яких обмежень. Цей етап безпосередньо пов'язаний з введенням гривні як внутрішньо конвертованої валюти.

З цією метою необхідно застосувати такий макроекономічний маневр як ревальвація національної валюти, тобто свідоме підвищення курсу гривні до валют інших держав. Це дозволить, принаймні, вирішити триєдине завдання. По-перше, зробить не вигідним демпінговий вивезення за все, тобто призупинить економічне мародерство під гаслом "експорт будь-яку ціну". По-друге, буде стимулювати імпорт товарів, що неминуче зумовить появу елементів здорової економічної конкуренції за покупця і в такий спосіб - тенденцію до зниження цін. По-третє, не дасть можливості тіньового капіталу і мафіозно-кримінальних структур захопити в свої руки нову національну валюту.

II. Етап зовнішньої (повної) конвертованості, який передбачає можливість вільного перекладу і конвертації коштів в даній валюті на рахунки іноземців.

Перехід до зовнішньої конвертації національної валюти безпосередньо залежить від того, наскільки "жорсткими" стануть гроші у внутрішньому грошовому обігу.

Ролдугіна Я. О.

Науковий керівник: Петришина Н. В., к.е.н., доц.

СУЧАСНИЙ СТАН ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ В УКРАЇНІ

Інтеграційні процеси України до Європи потребують значних зусиль та змін у політиці та економіці. Вирішення цих проблем залежить від системних реформ влади та реальної боротьби з корупцією на найвищому рівні.

Дефіцитний бюджет України диктує свої вимоги: необхідно удосконалити систему управління державними закупівлями для ефективного використання бюджетних коштів, розширити можливості учасників і забезпечити прозорість розміщення замовлень, розвивати сумлінну конкуренцію й запобігати корупції.

Окремі аспекти питань державних закупівель та аналізу відповідності європейським стандартам знайшли своє відображення у працях таких науковців як: В. Міняйло, О. Підмогильного, Е. Постнікова, Л. Пісмаченко. Сучасний стан політико-економічної системи України, спонукає до нових досліджень, реформування системи державних закупівель.

Дослідження сучасного стану та окремих напрямків реформування системи державних закупівель, їх відповідності стандартам Європейського Союзу.

Головна мета функціонування системи державних закупівель визначається необхідністю забезпечення ефективного використання бюджетних коштів при розвитку конкуренції, прозорості та відкритості організації процесу закупівель. В Україні специфіка держзакупівель полягає в тому, що при їх здійсненні однією зі сторін є представник державних інтересів [1, 50].

Серед ключових заходів реформування системи державних закупівель варто виокремити такі: спрощення тендерної процедури, залучення реального бізнесу до участі в державних закупівлях, надання громадськості повного доступу до всіх проведених закупівель для аналізу та контролю, гармонізація українського законодавства з найкращими європейськими практиками.

Загалом, запланований розвиток системи державних закупівель можна розділити на кілька етапів. На першому етапі до 2016 року заплановано наблизитися до стандартів ЄС і GPA (Agreement on Government Procurement): спростити порядок подачі документів, котрі надає учасник закупівель (документи має надавати тільки переможець); підвищити пороги держзакупівель відповідно до рівня інфляції, запустити електронні процедури для деяких груп закупівель, за рахунок побудови сучасної інфраструктури на основі чинного державного веб-порталу. На другому етапі до 2017 року заплановано: розповсюдити електронні закупівлі на всі закупівлі, забезпечити зручний публічний доступ до інформації про держзакупівлі, підвищити рівень професіоналізації державних замовників.

Протягом 2015-2022 років український Уряд має імплементувати у вітчизняне законодавство положення Директив ЄС, котрі є необхідними для інтеграційних процесів. Створення електронної системи аукціонів ProZorro – перший крок до удосконалення системи державних закупівель та боротьби з корупцією у цій галузі. Від початку роботи системи з лютого 2015 року до вересня 2015 року було проведено майже 8,5 тис тендерів на суму понад 1,7 млрд грн. Середня економія на торгах склала 17-19% при планованих 10%. Загалом, від початку роботи по вересень 2015 року зекономлено понад 186 млн. грн.[2]. Кількість замовників, що працюють в системі ProZorro на вересень 2015 складає 592, найбільш активні: Міністерство інфраструктури, Міністерство палива та енергетики, Міністерство оборони, Міністерство освіти і науки, Київська міська державна адміністрація та інші.

Отже, сучасний стан функціонування системи державних закупівель попри недосконалість, має позитивні зрушення у реформуванні системи у відповідності до європейських стандартів. Проте єдиного комплексного рішення про адаптування системи не існує, оскільки кожна держава має свої особливості. Безперечно, модернізація системи державних закупівель є чудовим показником, який гарантує скороченню випадків корупції при укладенні державних контрактів шляхом посилення цілісності та підзвітності з боку українських органів державної влади тощо. Залишається відкритим питання про зміни та модернізацію системи: через який проміжок часу почались би якісні перетворення, якби не інтеграційні процеси та почалися б вони взагалі?

Список використаних джерел:

1. Міняйло О. Організаційно-економічні засади здійснення державних закупівель / О. Міняйло // Вісник КНТЕУ. – 2009. – № 2. – С. 46–54.
2. Нефьодов М. От стартапа до реформы: как создавалась система госзакупок ProZorro [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://ain.ua/2015/09/04/601425>.

ІТАЛІЙСЬКЕ «ЕКОНОМІЧНЕ ДИВО»

Тема швидкого нарощення темпів економічного розвитку Італії, яке дістало назви економічне диво, є вкрай актуальною, і такою що потребує системного дослідження, з залученням широкого кола джерел.

Феномен такого економічного стрибка має стати свого роду демонстрацією того, як необхідно здійснювати глибокі економічні перетворення, проводити гнучку і багатогранну політику у сфері регуляції функціонування всього економічного механізму держави. Досвід Італії може бути використаний за нинішніх умов, він потребує аналізу.

Всесторонньо розкрити причини, зміст та наслідки італійського економічного дива.

Дана проблематика піднята у працях багатьох дослідників, і користується популярністю в наукових колах. Джерельна база є досить об'ємною, зокрема, такі науковці як: С. І. Дорофєєв, І. В. Григор'єва, Д. Россі, В. Мадзіні.

У 50-60-ті роки Італія пережила період бурхливого розвитку економіки. У 1950—1951 рр. було досягнуто довоєнного рівня у виробництві. Наступні 10 років середній приріст у промисловості дорівнював 10%. А в цілому за цей час виробництво виросло у два рази. 3/4 промислового виробництва становила продукція машинобудування, автомобілебудування, хімії тощо. Італія з країни аграрної перетворилася на індустріально-аграрну передову державу. За темпами зростання у Європі вона поступалась лише ФРН. Завдяки економічному зростанню, Італії вдалось розрахуватись з боргами і стабілізувати грошову одиницю ліру. Зріс життєвий рівень італійців, сформувалась держава процвітання. Південь залишався джерелом бідності [3;124].

Швидкому економічному розвитку — італійському "економічному диву" — сприяв цілий комплекс факторів. По-перше було розв'язано аграрне питання. Була проведена аграрна реформа, яка дещо зняла гостроту соціальної напруги на селі та земельної проблеми. Селяни отримали за викуп і кредит 1,5 млн. га. Вона сприяла розширенню внутрішнього ринку, модернізації сільського господарства. США, Важливе значення мала допомога за «планом Маршалла» (1,5 млрд. дол.), що дозволило у короткий час відновити довоєнний рівень виробництва (1948 р. - у промисловості, 1950 р. — у сільському господарстві).

Держава провела ряд заходів, спрямованих на нарощення темпів економічного розвитку. Промислові кола взялися за глибоку модернізацію підприємств, зросли асигнування на переоснащення технічної бази. Італія

стабілізувала імпорт і експорт. Цей ривок в першу чергу було здійснено через масштабні капіталовкладення в основні галузі виробництва [2; 45].

Бурхливий економічний розвиток супроводжувався і масовим робітничим рухом, який домігся вагомих результатів. За рівнем заробітної плати, системи соціального забезпечення, розміру пенсій Італія поступалась лише скандинавським країнам. Післявоєнні економічні труднощі зумовили швидке впровадження системи державно-монополістичного капіталізму (ДМК), яка в Італії, зокрема, проявилася також в існуванні гігантських державних об'єднань, таких як IRI (Інститут промислової реконструкції) та ENI (Національне управління рідкого палива). В умовах Італії, де витав дух економічної корпоративності, а проблема палива й багатьох видів сировини тісно пов'язана з імпортом, наявність значної державної власності була певною мірою виправдана. На початку 1970-х років Італія перетворилась в один з найрозвиненіших промислових регіонів Європи. Вступ до ЄС став важливим чинником зростання обсягу експорту. Держава стимулювала розвиток експортних галузей промисловості. Це особливо стосувалось металургії, машинобудування і хімічної промисловості. Значно зріс обсяг виробництва сталі. Значних успіхів було досягнуто в автомобільній промисловості (тут домінував концерн Фіат). Модернізувалась хімічна промисловість, асортимент продукції якої значно зріс. З початку 1950-х швидко розширювалось виробництво одягу [2; 68].

Наслідки "економічного дива" в цілому для Італії були позитивними. Щорічний ріст виробництва з 1951 по 1974 р. у середньому становив 7,5 %, а в приватних компаніях він був ще вищим. Прибуток останніх у середньому щорічно зростав на 30 %. Враховуючи досвід Італії можна подолати сучасні економічні проблеми в нашій країні, зокрема можна перейняти модель ефективного регулювання державою функціонування економічної системи.

Список використаних джерел:

1. Газін В.П., Копилов С.А. Новітня історія країн Європи та Америки (1945-2002 роки): - К.: Либідь, 2004. – 624 с.
2. Григорьева И. В. Италия в XX веке : учебное пособие для вузов. — 1-е изд. — М.: Дрофа, 2006.— 256 с.
3. Дорофеев С.И. История Италии. В 3-х томах. Том 3, М.: Наука, 1971. – 546 с.

Собко С.О.

Науковий керівник: Скиба М. В., к. держ. упр., доц.

СУТНІСТЬ БЕЗРОБІТТЯ ТА ОСНОВНІ ШЛЯХИ ЙОГО ОБМЕЖЕННЯ

Безробіття, яке відображає економічні відносини щодо вимушеної незайнятості працездатного населення, є однією з найважливіших проблем

як з теоретичної так і з практичної точки зору. Дослідження проблеми безробіття в Україні в сучасних умовах господарювання є досить актуальним, оскільки пошук шляхів його обмеження дозволить вивести економіку на шлях зростання, зменшити напруженість соціальних відносин.

Проблематику безробіття розглядали такі класики економічної думки, як: М.Кейнс, А.Сміт, А.Маршалл та ін. Значний внесок у вивчення проблеми безробіття зробили Л.Білик, Г.Теренс, Л.Польовий В.Д.Базилевич, Г.Н.Климко та ін. Але, недостатньо уваги в цих роботах було приділено дослідженню сучасного стану безробіття в Україні.

На сьогодні в науковій економічній літературі не існує єдиного визначення поняття «безробіття». Найбільш вдалим, на мою думку, є визначення безробіття, що було запропоновано Міжнародною організацією праці, а саме: «Безробітні» - це особи у віці 15-70 років (zareєстровані та незareєстровані в державній службі зайнятості), що одночасно задовольняють трьома умовами:

- ☐ не мали роботи (прибуткового заняття);
- ☐ активно шукали роботу або намагались організувати власну справу впродовж останніх 4-х тижнів, що передували опитуванню;
- ☐ готові приступити до роботи впродовж двох найближчих тижнів [1].

Безробіття вважають важливим стимулятором активності працюючого населення, але у реальному економічному житті – це велике суцільне лихо. Воно призводить до найтяжчих негативних соціально-економічних наслідків. Так, економічними та соціальними наслідками безробіття є:

- ☐ відповідно до закону Оукена відбувається відставання фактичного обсягу ВВП порівняно з тим обсягом, якого б суспільство могло досягти за умов повної зайнятості;
- ☐ збільшення податків у суспільстві (для зростаючих виплат допомоги по безробіттю);
- ☐ скорочення сукупного попиту;
- ☐ відбувається нерівномірний розподіл втрат від безробіття серед різних соціальних верств населення;
- ☐ втрата кваліфікації робітників, що може згодом зумовити значне зниження заробітної плати або нові звільнення;
- ☐ зниження життєвого рівня тих, хто втратив робочі місця;
- ☐ втрата самоповаги, моральний занепад, можливий розпад сім'ї;
- ☐ погіршення фізичного і психологічного стану – підвищується рівень серцевих захворювань, алкоголізму та самогубств;
- ☐ громадське та політичне безладдя, соціальна та політична напруженість у суспільстві та ін.

Високий рівень зайнятості населення - одна з основних цілей макроекономічної політики будь-якої держави. Одним з ключових показників макроекономіки, які служать для оцінки ефективності

функціонування і розвитку ринкових відносин в загальному стані економіки країни є показник рівня безробіття населення.

Основними глобальними тенденціями, що притаманні більшості країн світу є: зростання безробіття поряд із сповільненням процесу створення нових вакансій; зростання дисбалансу між навичками, затребуваними роботодавцями, та кваліфікацією претендентів; зростання безробіття особливо серед молоді. За даними МОП, у світі близько 75 мільйонів молодих безробітних.

В Україні рівень безробіття населення працездатного віку у 2015 р. дещо зменшився у порівнянні з минулим роком і становив - 9,5% (2014 р. - 9,7%), проте був вищим у порівнянні з 2013 р. - 7,8% та 2012 р. - 8,2% [2]. Рівень безробіття населення у % до економічно активного населення був вищим серед мешканців сільської місцевості (9,9%) у порівнянні з міським населенням (9,3%). Серед чоловіків рівень безробіття у 2015 році був вищим (10,4%) ніж серед жінок (8,5%). Щодо вікових груп, то найвищим був рівень безробіття у віковій групі 15-24 рр. - 22,4%, найменшим 0,1% у групі 60-70 рр. Загалом за даними Держслужби статистики загальна кількість безробітних в державі складає 1,65 мільйона осіб. Для порівняння, в середньому за 2014 рік відповідний показник становив 1,85 млн. осіб. У регіональному розрізі найвищі показники рівня безробіття були зафіксовані у Луганській (16,6%), Донецькій (14,2%), Полтавській (12,4 %), Житомирській та Тернопільській областях по 12%. Найменшим був рівень безробіття в Одеській (6,7%), Київській (6,5%), Харківській (7,3%), Дніпропетровській (7,4 %) областях та м.Києві (7,5%) .

Отже, для вирішення проблем безробіття необхідним є активне державне регулювання зайнятості населення, а саме на державному і регіональному рівнях необхідно розробити та ухвалити антикризову програму заходів подолання негативних явищ в економіці; стимулювати розвиток малого та середнього бізнесу, шляхом зменшення податкового тиску, полегшення порядку реєстрації підприємств. Важливими заходами державної політики зайнятості населення мають стати – працевлаштування незайнятих на вільні та новостворені робочі місця, професійне навчання та перенавчання, організація громадських та сезонних робіт, надання дотацій роботодавцям тощо.

Список використаних джерел:

1. Методологічні пояснення. - Режим доступу: http://www.km.ukrstat.gov.ua/ukr/statinf/rp/rp_met.htm
2. Офіційний сайт Державної служби статистики. - Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

ДЕРЖАВНИЙ БОРГ УКРАЇНИ: ПРИЧИНИ, НАСЛІДКИ ТА ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ

На формування державного боргу України впливають різноманітні аспекти економічного життя нашої держави. Це і зовнішньо і внутрішньо-економічна політика. Визначення таких аспектів в теорії часто може не збігатися із реальною дійсністю. Для цього необхідно більш детально розглянути структуру та чинники впливу на коливання державного боргу України.

Питання державного боргу є актуальним, тому що після революції 2013 року Україна збільшила його чи не вдвічі. Збільшення державного боргу у 2016 році (за рахунок траншів іноземної валюти) викликало додатковий інтерес до цього питання в українських економістів, що робить його нагальним для вирішення.

Останні статті та публікації вчених теж не сходяться одностайно в питанні державного боргу. Так, наприклад, Семко Т.В. [5, 8] наголошував у своїх працях, що зростання державного боргу може спричинити банкрутство держави як позичальника. Ходжаян А.О. наголошував, що головною причиною наростання державного боргу в Україні є велика кількість кредитних заборгованостей минулих років, які залишаються непогашеними [6, 220]. Царук О.В. пропонує причину гальмування українським урядом податкових та фінансових реформ, що виливається у постійні бюджетні дефіцити [7, 98].

Основною ціллю роботи є визначення причин формування державного боргу України, наслідків та шляхів його скорочення.

Державний борг – це загальний розмір, накопиченої заборгованості уряду власником державних цінних паперів, який дорівнює сумі минулих бюджетних дефіцитів за вилученням бюджетних надлишків[1]. Державний борг формується під впливом як об'єктивних, так і суб'єктивних факторів. До перших з них можна віднести несприятливий інвестиційний клімат, трансформаційний склад виробництва і звуження на цій основі податкової бази, від'ємне сальдо торговельного балансу, переважання застарілої технологічної бази із значною мірою морального старіння і фізичного спрацювання основного капіталу, уповільнені темпи виробничого відтворення.

На 2014 рік сума державного боргу становила 1.100.563.980,35 тис. грн. [2], на 2015 рік борг вже становив 1.424.126.798,27 тис. грн. [3], а вже 2016 року борг перетнув межу у 1.741.345.808,22 тис. грн. [4]. Отже, державний борг кожного наступного року збільшувався приблизно на 15-

20%, що пов'язано із коливанням курсу іноземної валюти та іншими факторами.

Дефіцит сучасного державного бюджету України складається при такій фінансовій ситуації, яка виникає тоді, коли їй необхідно зробити витрати на більшу суму, ніж можлива величина його доходів. Така витратна частина склалася внаслідок військових подій на сході України і збільшення витрат на обороноздатність країни, зменшення термінів виплат по відсотковим ставкам.

Основним твердженням, яке стоїть перед українською економікою є те, що український державний борг потрібно не погашати, а рефінансувати. Для України існують чотири основні способи вирішення проблеми бюджетного дефіциту: скорочення бюджетних витрат (затягування поясів); пошук джерел додаткових доходів; випуск (емісія) незабезпечених грошей з метою використання для фінансування державних витрат; позика грошей у банків, господарських організацій, громадян, інших держав, іноземних та міжнародних фінансових організацій.

Таким чином, ми можемо побачити, що у нашій країні рівень оподаткування настільки високий, що далі підвищувати його практично неможливо. Недостатність доходів державного бюджету головним чином зумовлюється недостатнім обсягом доходів підприємств і громадян. А відтак державний борг походить не з фінансової політики держави у сфері доходів, а з нестачі фінансових ресурсів у нашому суспільстві та економіці.

Список використаних джерел:

1. Бюджетний кодекс України від 8 липня 2010 № 2456-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
2. Закон України «Про Державний бюджет України на 2014 рік» від 16 січня 2014 року № 719-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/719-18>
3. Закон України «Про Державний бюджет України на 2015 рік» від 28 грудня 2014 року № 80-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/80-19>
4. Закон України «Про Державний бюджет України на 2016 рік» від 25 грудня 2015 року № 928-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/928-19>.
5. Семко Т. В. Вплив державного боргу на стійке функціонування національної економіки / Т. В. Семко, М. В. Покутня // Економіка. Фінанси. Право. - 2010. - № 6. - С. 6-11.
6. Ходжаян А.О. Боргова політика та її роль у забезпеченні макроекономічної стабільності // Актуальні проблеми економіки - 2013. - №2. - С.210-221.
7. Царук О. В. Оцінка боргового фінансування дефіциту державного бюджету України / О. В. Царук // Фінанси України. - 2010. - № 4. - С. 98-101.

ЕКОНОМІЧНІ ЦИКЛИ: ТЕОРІЯ, ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

Упродовж останніх двох століть реальний ВВП у більшості країн з ринковою економікою зростав, що забезпечило істотне підвищення рівня життя населення. Проте економічне зростання не було безперервним. Піднесення в ринковій економіці чергувалися зі спадами, а інколи наставали глибокі депресії з величезним безробіттям.

Починаючи з 1825 р., циклічні коливання в економіці стали відбуватися постійно, через певний інтервал часу. Лише в ХХ ст. у розвинутих країнах заходу мали місце 12 циклічних криз. З часу першої такої кризи в економічній теорії виникло близько 200 концепцій причин її появи та суті. Але ця проблема залишається нерозв'язаною і сьогодні, хоч стає все більш актуальною, оскільки криза вразила і економіку України.

Метою є розкриття причин і типів економічних циклів, аналіз поглядів різних вчених на сутність проблеми.

Циклічність розвитку, постійні коливання економічної активності визнаються представниками всіх наукових економічних шкіл і напрямів. Так, ще А. Сміт кризові явища в економіці називав її «перегрівками» і вважав їх результатом спекулятивних дій. Наприклад, спроба банків залучити покупців облігацій виплатою високих відсотків призводить до повної втрати капіталу.

С.Сісмонді основною причиною криз називав недоспоживання трудящих. Суперечність між виробництвом і споживанням він розглядав як основну суперечність капіталізму, що виявляється в труднощах збуту товарів, кризах. Теорію недоспоживання, зокрема привласнення надмірно високої частки багатими людьми (порівняно з тим, що може бути інвестовано), пізніше підтримали Дж. Гобсон, В. Фостер й ін.

Значний внесок у розвиток теорії циклів зробили К. Маркс та Ф. Енгельс, дослідивши їх причини, фази, наслідки тощо. У центрі уваги К. Маркса був десятирічний цикл, характерний для тогочасної промисловості, та властиві йому періодичні фази. К. Марксом було запроваджено чотирифазну структуру промислового циклу, апогеєм якого, на думку вченого, є загальна криза, котрою кожного разу завершується цикл [1, с.22, 681].

Також вагомий внесок у розвиток економічної думки зробив М. Туган-Барановський, який, за словами Е. Хансена, поклав початок новій трактовці проблеми економічних циклів, яка значною мірою зводиться до створення сучасної інвестиційної теорії циклів у який він передбачив сучасну концепцію "заощадження-інвестиції" головним фактором циклічності, на його думку, є непропорційність у розміщенні капіталу, що підсилилася в зв'язку з обмеженістю банківських ресурсів.

Вагомий внесок також зробив Й. Шумпетер, який розглядав процес введення інновацій як ключовий механізм формування економічного циклу. Інновації, за Шумпетером, — не просто нововведення, а нова функція виробництва [2, с.166]. Це зміна технології виробництва речей, яка має історичне значення і є необхідною; це стрибок від старої виробничої функції до нової. Великі інновації зумовлюють створення нових підприємств і нового устаткування, але не кожне нове виробництво є інновацією.

Вивченням довгих хвиль у XX ст. займалися такі відомі вчені, як У. Мітчелл, С. Кузнець, К. Кларк, Й. Шумпетер та ін. Найґрунтовніше тлумачення таких циклічних коливань дав М. Кондратьєв, унаслідок чого його теорія набула світового визнання та відома сьогодні як «великі цикли Кондратьєва». Існування довгих хвиль пов'язане зі зміною базових технологій, джерел енергії та об'єктів інфраструктури.

У XXI ст. спостерігається зростання ступеня взаємопроникнення економічних теорій циклів, які раніше здавалися абсолютно контрастними. Така своєрідна «інтеграція» економічних поглядів є реакцією на нові історичні умови, неоднозначність і суперечність економічних процесів, що відбуваються у сучасному суспільстві і позначаються на тенденціях розгортання та протікання циклічних кризових явищ. Підтвердженням тому є кризи, що відбуваються наприкінці XX – початку XXI ст., починаючи з кризи 1998 р., яка розпочалася на фінансових ринках країн Південно-Східної Азії і поширилась на більшість країн світу, та кризи 2008 р., яка охопила, напевно вперше після Великої депресії, майже увесь світ.

Економічні цикли є невід'ємною частиною розвитку економіки. Вони показують яких цілей ми добилися, які треба ставити перед собою у майбутньому для того щоб забезпечити продуктивну роботу ринку. Аспектів згубного впливу циклічного розвитку дуже багато, однак циклічність є не тільки злом, а й благом, для економічної системи. Справа в тому, що криза справляє оздоровчий вплив на економіку, зумовлюючи ліквідацію тих підприємств, які задовольняли штучно створений попит. Вона стимулює технологічне оновлення виробництва, позбавлення від застарілих форм організації виробництва й менеджменту, посилює дух конкуренції та активізує економічне життя суспільства.

Список використаних джерел:

1. Маркс К. Капитал. Критика политической экономии / К. Маркс. – Т. I. – М.: Политиздат, 1969. – 908 с.
2. Олефір В.К. Економічні цикли і кризи: історія і сучасність / В.К. Олефір // Актуальні проблеми економіки. – 2013. – №10. – С.23–35.

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ НА ПРИКЛАДІ НПУ ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА ТА ПОЛЬСЬКОГО ПОЛІТЕХНІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Закінчити ВУЗ, влаштуватися за фахом і отримувати стабільну високу зарплату - один з найпоширеніших життєвих шаблонів, який свідчить на користь освіти в престижних навчальних закладах. Якщо повернутися до думки, що вища освіта дає переваги при вступі на роботу, то це дійсно так. Роботодавці зазвичай воліють запрошувати до співпраці більш освічених і грамотних людей. Такі співробітники виглядають більш перспективними, цілеспрямованими, привабливими і надійними.

Актуальність нашого дослідження полягає у розгляді та дослідженні процесів розвитку та нововведень у вищих навчальних закладах різних країн світу.

Мета полягає у виявленні відмінних та схожих рис у структурі роботи вищих навчальних закладів України та заходу.

Результатом дослідження є підбір найактуальнішої інформації щодо принципів функціонування вищих навчальних закладів.

Як висновок, хочеться відмітити те, що завдяки підвищенню актуальності вищої освіти вона набуває розвитку та широкого вжитку на освітянській ниві

Британське видання Times Higher Education опублікувало черговий рейтинг кращих університетів світу. У рейтинг World University Rankings 2015/16 вперше увійшли два українські університети: Київський національний університет ім. Шевченко і Харківський національний університет ім. Каразіна. Обидва університети представлені в категорії позицій 601-800. Головною тенденцією нового рейтингу є ослаблення позицій США і посилення позицій європейських вузів. Світове панування університетів США цього року ще більше ослабло, незважаючи на те, що Сполучені Штати представлені майже п'ятою частиною всіх університетів рейтингу.

В даний час США представлено 63 університети в топ-200, у порівнянні з 74 в 2014-му. Шість з них входять в топ-10. Інші країни Європи також проявили себе. Німеччина має 20 університетів в топ-200, що на вісім вузів більше, ніж у минулому році, в той час як Нідерланди мають 12 в топ-200, у порівнянні з 11 в 2014-му.

Можливо, для вас це прозвучить дивно, але число вищих навчальних закладів на території Польщі перевищує 470, причому трохи менше третини (130) з них - державні університети та академії. Значить, ця невелика

слов'янська країна може запропонувати студентам досить багато установ, що пропонують якісну європейську освіту. Вам сподобається і ще одне - вища освіта в Польщі, здебільшого, безкоштовна. Усі навчальні заклади утримуються за рахунок податків. Існують і приватні вищі школи. Так що середньостатистичний студент має можливість вибору - куди піти вчитися - в державний ВНЗ або в приватний університет.

Що стосується самих вчених ступенів, дипломи про присвоєння яких можна отримати в польських університетах та інститутах, то їх тут приблизно стільки ж, скільки, скажімо, академічних ступенів у британських університетах. У Польщі аналогом ступеня бакалавра є дипломи *Licencjat* або *Inynier*. Закінчивши магістратуру і захистивши магістерську дисертацію, польські студенти отримують ступінь магістра. На медичних факультетах після шести років навчання, студенти-медики разом з дипломом отримують титул лікаря (*lekarz*), що відповідає магістру медицини у Великобританії.

В 2015/2016 навчальному році вартість освіти в провідних вищих навчальних закладах Польщі складатимуть в середньому 1000 євро за рік. В той час як в Україні середня вартість становить 600 євро.

Також, хочеться розглянути структуру та принцип роботи Національного Педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, котрий є активним суб'єктом європейського освітнього простору. Свідченням цього є понад **70 угод** про співробітництво, які уклав університет з провідними вищими навчальними закладами і науковими центрами. Викладачі НПУ імені М. П. Драгоманова беруть активну участь в різноманітних міжнародних конференціях, симпозіумах, літніх школах, «круглих столах» і інших наукових і науково-практичних заходах. Кожного місяця в університеті проходить **2 – 3** міжнародні конференції, або семінари. Підтвердженням зростаючого авторитету НПУ імені М. П. Драгоманова на міжнародній освітянській ниві є тенденція щорічного збільшення кількості іноземних студентів. На сьогодні у нас навчається понад **400 іноземних** студентів із **26** країн світу.

Виявивши сильні та слабкі сторони нашого університету та польського політехнічного, ми з чіткістю можемо визначити ряд проблем та недоліків котрі присутні у вищих навчальних закладах.

НПУ ім. Драгоманова -	Польський Політехнічний університет +
Мала технічна забезпеченість	Доступні комп'ютерні класи з віртуальною реальністю
Погано налагоджена система міжнародної співпраці	Діють програми по обміну студентів на безкоштовній основі
Відсутня освіта на іноземній мові	Вибір мови навчання

Творчий розвиток	Активна позакласна діяльність, відвідування екскурсій
Відсутня альтернатива навчання	Університет для дітей, для людей з обмеженими можливостями
Відсутня налагоджена система комунікацій між викладачами та студентами	Дружні зустрічі та спільні добрі справи
Низька заохоченість студентів до спорту	Більш активна спортивна діяльність на базі університету
Більш загальна взаємодія студентів та викладачів	Взаємодія кураторів зі своїми групами
Чітке слідування програми	Лояльність викладачів до системи навчання

Що стосується оцінювання, обидва університети мають Болонську систему.

Також, розглядаючи конкретну спеціальність «Менеджмент організацій» можемо сказати що кількість студентів котрій після закінчення навчання йдуть працювати по спеціальності приблизно дорівнює 12-15% з усіх випускників за один рік, в той час як польські студенти працевлаштовуються за спеціальністю, як найменше у кількості 8 з 10ти студентів, що ще раз доказує зацікавленість та обдуманість свого власного вибору і у той же час підтримки з боку університету та держави.

Список використаних джерел:

1. <http://www.p.lodz.pl/ru/index.htm>
2. <http://www.npu.edu.ua/index.php/ua/?lang=ua>
3. <http://webtrial.net/webcache/?url=http://time-ua.com/novini/osvita>
4. <http://osvita.ua/vnz/48020>
5. <http://lovi-moment.com.ua/dva-ukrajinskyh-vyshy.html>

Чернуха В. С.

Науковий керівник: ст. викл. Манжула Є.В.

ТРАНСНАЦІОНАЛЬНІ КОРПОРАЦІЇ В СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

Сучасна світова економіка характеризується стрімкими процесами глобалізації та транснаціоналізації, наслідками яких є посилення ролі та значення транснаціональних корпорацій (ТНК).

Транснаціональні корпорації здійснюють міжнародне виробництво на основі прямих іноземних інвестицій та мають прямий контроль над своїми закордонними філіями. Це глобальні компанії, діяльність яких постійно

розширюється та інтерпретується, в залежності від змін кон'юнктури ринку, інтегруючи своє виробництво на світовий ринок.

Метою статті є аналіз значення та ролі транснаціональних корпорацій у розвитку світової економіки.

Дослідженнями питання діяльності транснаціональних корпорацій у системі світових економічних відносин займалися ряд вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів. Так, Дж. Гелбрейт обґрунтував походження ТНК технологічними причинами; П.Баклі, М.Кессон, Дж.Макманус створили модель інтернаціоналізації, відповідно до якої значна частина міжнародних економічних операцій є фактично внутрішніми операціями між підрозділами великих господарських комплексів; Ю.Козак, В.Новицький, О.Рогач, В.Шевченко, С.Якубовський дослідили вплив прямих іноземних інвестицій ТНК на конкурентоспроможність країн та на галузі економіки, які вони опановують.

За даними ЮНКТАД, у 2012 р накопичений в світі обсяг прямих іноземних інвестицій (ПІІ) досяг 23 трлн. дол., а контрольовані ними активи, включаючи задіяні в закордонних філіях місцевих партнерів, були ще більші та оцінювалися експертами більш ніж в 86 трлн. дол. Обсяг продажів іноземних філій ТНК склав приблизно 26 трлн. дол., обсяг виробленої цими філіями доданої вартості перевищував 9% світового ВВП, а їх експорт оцінювався в 7,5 млрд. дол., складаючи третину всієї світової торгівлі. У закордонних філіях ТНК зайнято близько 72 млн. чол.[0].

Так, за даними вчених із Швейцарського федерального технологічного інституту в Цюриху в світі існує всього 147 ТНК, які контролюють 40% всього світового доходу. [2].В цілому ж, галузева структура 100 провідних ТНК світу, згідно з даними ЮНКТАД, виглядає наступним чином. У хімічно-фармацевтичній промисловості працює 21 ТНК, в електронній та електротехнічній — 18 ТНК; автомобілебудівній — 14 ТНК; у нафтодобувній і нафтопереробній — 13 ТНК; у виробництві напоїв та продуктів харчування — 9 ТНК; у диверсифікованій галузевій структурі — 7 ТНК [Ошибка! Источник ссылки не найден.].

Отже, на сучасному етапі ТНК є своєрідним двигуном світової економіки. Саме завдяки ним відбувається залучення нових технологій; створення пропозиції та задоволення попиту населення на нові товари; розвиток виробництва; збільшення надходжень до національних бюджетів країн; підвищення зайнятості населення та створення нових робочих місць. Однак, поряд із рядом беззаперечних переваг ТНК несуть і негативні наслідки для національних економік. Серед яких можна виділити наступні: використання шкідливих для здоров'я людей технологій приготування продуктів (McDonald's, PEPSICO Inc., COCA-COLA, DANON та ін.); активне забруднення навколишнього середовища і порушення екобалансу (провідне місце тут належить нафтовидобувним компаніям BRITISH PETROLEUM, SHELL OIL, EXXON MOBIL та ін.); жорстка експлуатація робітників, порушення прав громадян на працю, заборона профспілкової діяльності

(NIKE, DANON, NESTLE та ін.), підтримка репресивних та диктаторських режимів в країнах третього світу (PROCTER&GAMBLE, PHILIP MORRIS та ін.) тощо. [4]

Аналізуючи наведені дослідження, можна зазначити, що ТНК є невід'ємною частиною світової економіки та її головним двигуном в процесі глобалізації. Сьогодні, майже не існує країн де б вони не працювали, приносячи із собою нові робочі місця, технології, інвестиції тощо. Але за всіма своїми позитивними сторонами ТНК приховують і прикрі недоліки своєї праці: масові порушення прав працівників, підтримку репресивних та диктаторських режимів, використання шкідливих та небезпечних продуктів, забруднення навколишнього середовища. За таких умов, особливо актуальним стає державний контроль за їх діяльністю аби максимізувати позитивний ефект та мінімізувати негативні наслідки.

Список використаних джерел:

1. Top 50 Banks in the World [електронний ресурс] // Bankersalmanac.com — Режим доступу: <http://www.acuity.com/useful-links/bank-rankings/>
2. Рейтинг корпорацій, управляючих миром [електронний ресурс] // Топ рейтинг. — Режим доступу: <http://top-rating.info/catalog/1/11/>
3. Доклад о мировых инвестициях 2013 г [електронний ресурс] // United nations conference on trade and development World Investment Report — Режим доступу: http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2013overview_ru.pdf.
4. Транснациональные корпорации. Грязный топ 20 [електронний ресурс] // Режим доступу: http://zhdanov.ucoz.ru/publ/transnacionalnye_korporacii_grjaznyj_top_20/1-1-0-249

Чураченко О.С.

Науковий керівник: Підпригора Л. А., к. е. н., доц.

РОЗВИТОК ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ЗВ'ЯЗКІВ ШВЕЙЦАРІЇ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Сучасна світова економіка розвивається в умовах дедалі зростаючого поглиблення міжнародного поділу праці, зміцнення й поширення інтеграційних процесів як на галузевому, так і на регіональному рівнях, інтернаціоналізації національних економік, прискорення процесу глобалізації. Розвиток світового господарства характеризується двома аспектами: з одного боку, глобалізація сприяє сплетенню національних економік у суцільну світову систему, стандартизує структурні елементи економік відповідно до вимог транснаціоналізації, забезпечує динамізм міжнародних економічних відносин; з іншого боку, поглиблюється розрив у рівнях розвитку між найрозвиненішими й найбіднішими країнами, посилюється відмінність соціально-економічного розвитку всередині основних груп країн [1].

Багато країн мають розвинену економіку в умовах глобалізації, однією з таких країн є Швейцарія, яка є ще й однією із найстабільніших у світі.

Проведена політика довгострокового монетарного забезпечення й банківської таємниці зробило Швейцарію місцем, де інвестори найбільш упевнені в безпеці своїх коштів, у результаті чого економіка країни стає усе більше залежна від постійних припливів закордонних інвестицій. Через невелику територію країни й високої спеціалізації праці, ключовими економічними ресурсами для Швейцарії є промисловість і торгівля.

Швейцарська Конфедерація - високорозвинена європейська держава. Навіть нині ця країна залишається осторонь різноманітних європейських інтеграцій, що добре впливає на економіку [2]. Підтримуючи гарні відносини з усіма сусідами, Швейцарія свідомо зберігала свою відособленість. Результатом такої політики протягом десятиліть був стабільно дефлюючий швейцарський франк і найвищий у Європі рівень життя. Але на думку експертів, чим тісніше буде інтегруватися Європа, тим гірше буде почувати себе економіка Швейцарії. Економіка Швейцарії, як і багатьох Європейських держав дуже тісно пов'язана зі світовим ринком й отже у великому ступені залежить від нього. У складі швейцарського експорту понад 9/10 за вартістю займають готові промислові вироби, хімічні, текстильні товари, ліки, годинники, продовольство (сири, молочні продукти й ін.). Швейцарія спеціалізується на випуску високоякісної, дорогою й наукомісткої продукції, займаючи далеко не останні місця в області біохімії, точного верстатобудування й комп'ютеризації.

Щодо імпорту, то тут визначну роль займають продовольчі товари, сировина для промисловості й паливо. Швейцарія - член Європейської асоціації вільної торгівлі (ЄАВТ), однак її торгівля із країнами ЄС більше інтенсивна. Із країн ЄС вона імпортує майже 75% всіх потрібних їй товарів і ввозить туди близько 65% своїх експортних виробів. Але при такому значному обсязі імпорту та експорту Швейцарія робить біля половини необхідного їй продовольства самостійно.

За останні 100 років туризм став однією з головних галузей економіки Швейцарії. Якщо раніш були популярні в основному піші прогулянки в горах, альпінізм і знайомство з неперевершеними по красі ландшафтами й альпійськими квітами, то із середини XX століття більшу популярність придбав гірськолижний туризм. Приблизно 20% національного доходу надходить за рахунок туризму.

У Женеві розташовані штаб-квартири Світової організації торгівлі, Міжнародної організації праці, Всесвітньої організації охорони здоров'я, Міжнародного союзу електрозв'язку, Всесвітньої метеорологічної організації та Європейське відділення ООН і Управління Верховного комісара ООН у справах біженців. У Берні, столиці країни, розмістився Всесвітній поштовий союз, у Лозанні - Міжнародний олімпійський комітет. Інші організації, які мають основну резиденцію у Швейцарії, - Всесвітня рада церков і Міжнародний Червоний Хрест, заснований швейцарцем Анрі Дюнаном.

Отже Швейцарія залишається однією із небагатьох привабливих країн для життя, та з дуже розвиненою економікою в умовах глобалізації.

Список використаних джерел:

1. Карпінський Б. А. Макроекономіка: зростання і сталий розвиток: навч. Посіб. / Б. А. Карпінський, С. М. Божко, О. Б. Карпінська. – К.: ВД «Професіонал», 2009. – 272 с.
2. Економічна і соціальна географія світу: навчальний посібник для студентів географічних спеціальностей вищих навчальних закладів / С. П. Кузик, О. І. Шаблій, М. Книш. — Львів: Світ, 2005. — 672 с.
3. Масляк П.О Країнознавство: підручник - К.: Знання, 2008. - 292 с.
4. Економіка зарубіжних країн / За ред. А. С. Філіпенко. – К., 2004.

Шевчук З. Ю.

Науковий керівник: Шульга О. А., к. е. н., доц.

ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ

XXI століття - це інформаційна ера, де основним інструментом досягнення результату стає інформаційна війна, яка спричиняє надзвичайну небезпеку у всіх сферах суспільного життя, зокрема у економіці, що проявляється у блокуванні економічно-необхідних чинників життєдіяльності, як окремого індивіда, так і держави в цілому.

З моменту проголошення незалежності розглядалося питання створення єдиного нормативно-правового акта, завданням якого було б забезпечення національної безпеки невід'ємним елементом якої є державна економічна безпека. Ключовим моментом даної проблеми стало затвердження 26 травня 2015 року Стратегії національної безпеки України, зміст якої включає положення про причини економічного становища на сучасному етапі розвитку та можливі шляхи забезпечення економічної безпеки українського народу.

Відповідно до пункту 3.4. Стратегії національної безпеки України актуальними загрозами економічній безпеці України є економічна криза, виснаження фінансових ресурсів держави та зниження рівня життя причинами яких стали:

- 1) монопольно-олігархічна, низько технологічна, ресурсовитратна економічна модель;
- 2) відсутність чітко визначених стратегічних цілей, пріоритетних напрямів і завдань соціально-економічного, воєнно-економічного та науково-технічного розвитку України, а також ефективних механізмів концентрації ресурсів для досягнення таких цілей;
- 3) високий рівень «тінізації» та криміналізації національної економіки, кримінально-кланова система розподілу суспільних ресурсів;
- 4) деформоване державне регулювання і корупційний тиск на бізнес;
- 5) надмірна залежність національної економіки від зовнішніх ринків;
- 6) неефективне управління державним боргом;

7) зменшення добробуту домогосподарств та зростання рівня безробіття;

8) активізація міграційних процесів унаслідок бойових дій;

9) руйнування економіки та систем життєзабезпечення на тимчасово окупованих територіях, втрата їх людського потенціалу, незаконне вивезення виробничих фондів на територію Росії.

Для створення умов для подолання бідності і майнового розшарування в суспільстві, затвердження соціальних стандартів, які б відповідали аналогічним у високорозвинених країнах світу та для досягнення основного завдання Україна-2020, що полягає в вступі України до Європейського Союзу постає необхідність проведення економічних реформ, основним змістом яких стане стабілізація ситуації і досягнення бажаних економічних цілей.

Ключовою умовою нової якості економічного зростання відповідно до пункту 4.9. Стратегії національної безпеки України є забезпечення економічної безпеки шляхом:

1) деолігархізації, демонополізації і дерегуляції економіки, захисту економічної конкуренції, спрощення й оптимізації системи оподаткування, формування сприятливого бізнес-клімату та умов для прискореного інноваційного розвитку;

2) ефективного застосування механізму спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій), унеможливлення контролю стратегічних галузей капіталом держави-агресора;

3) створення найкращих у Центральній і Східній Європі умов для інвесторів, залучення іноземних інвестицій у ключові галузі економіки, зокрема в енергетичний і транспортний сектори, як інструменту забезпечення національної безпеки;

4) забезпечення готовності економіки до відбиття Україною збройної агресії;

5) розвитку оборонно-промислового комплексу як потужного високотехнологічного сектору економіки, здатного відігравати ключову роль у її прискореній інноваційній модернізації;

6) юридичного захисту в міжнародних інституціях майнових інтересів фізичних і юридичних осіб України та Української держави, порушених Росією;

7) підвищення стійкості національної економіки до негативних зовнішніх впливів, диверсифікації зовнішніх ринків, торговельних та фінансових потоків;

8) забезпечення цілісності та захисту інфраструктури в умовах кризових ситуацій, що загрожують національній безпеці, та особливого періоду;

9) ефективного використання бюджетних коштів, міжнародної економічної допомоги та ресурсів міжнародних фінансових організацій, дієвого контролю за станом державного боргу;

10) стабілізації банківської системи, забезпечення прозорості грошово-кредитної політики та відновлення довіри до вітчизняних фінансових інститутів;

11) системної протидії організованій економічній злочинності та «тінізації» економіки на основі формування переваг легальної господарської діяльності та водночас консолідації інституційних спроможностей фінансових, податкових, митних та правоохоронних органів, виявлення активів організованих злочинних угруповань та їх конфіскації.

Подолання економічної кризи можливе лише за розроблення стратегії боротьби з нею всередині держави, а потім у зовнішніх стосунках. У разі ігнорування даної проблеми, наслідки можуть бути фатальними та проявлятимуться через втрату економічного потенціалу держави, в цілому. Як крайній варіант поразки розглядається навіть потрапляння під протекторат країни-переможниці та збройний конфлікт.

Формування розвиненого економічного суспільства може стати головним інструментом протидії економічній кризі на сучасному етапі розвитку суспільства та забезпечення економічної безпеки, оскільки досвід іноземних держав показує, що чим найбільш розвинуте суспільство, тим сильнішою є позиція держави на світовій арені.

Сподівання на краще і реальні дії допоможуть подолати економічну кризу і, як наслідок, стати Україні членом Європейського Союзу, що створить нові гарантії економічній безпеці України.

Список використаних джерел:

1. Стратегія національної безпеки України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/287/2015#n14>.

Шевчук С. В.

Науковий керівник: Скиба М. В., к. держ. упр., доц.

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «ІНВЕСТИЦІЙ» ТА ЇХ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ЕКОНОМІКИ КРАЇНИ

Дослідження проблем інвестиційної діяльності завжди було в центрі уваги економічної науки. Тому що інвестиції сприяють ефективному відтворенню і розвитку науково-технічного потенціалу країни, суспільного виробництва, впровадженню новітніх технологій, створенню нової, якісної продукції, визначають процес економічного розвитку в цілому. Актуальність даної проблеми визначається необхідністю виходу України з економічної кризи, покращення розвитку господарської діяльності та поступовому економічному зростанню. Інвестиції є одним з найважливіших елементів господарського життя.

Питанням інвестування присвячені роботи провідних вітчизняних і зарубіжних учених: Буряка С.В., Денисенка М.П., Мочерного С.В., Пересади А.А., Поручника А.М., Джонка М.Д., Шарпа В., Портера М. та інших [1, 62].

Метою роботи є вивчення сутності поняття інвестицій та їх значення для економіки країни.

Наразі в сучасній економіці не існує єдиного загальноприйнятого підходу до визначення категорії «Інвестиції». Розуміння цього поняття необхідне для подальшого обґрунтування даної теми. Тому надзвичайно важливо конкретизувати поняття «Інвестиції», та дослідити його роль в економіці. Так, відомі американські економісти Дж.Сакс та О.Пивоварський пишуть: «Інвестиції – це видатки на придбання обладнання, будівель і житла, які у майбутньому забезпечать піднесення виробничої могутності всієї економіки...» У свій час Дж.Кейнс дав визначення інвестицій як «тої частки доходу за даний період, котра не була використана для споживання» [2, 144].

Отже, єдиного визначення категорії не існує. Але варто відзначити головні аспекти, які характеризують дане поняття. Інвестиції – капітал, який інвестор вкладає в проект з метою його збільшення.

Для того, щоб економіка країни була на високому рівні, потрібно розвивати інвестиційну активність. Для цього потрібно збільшувати реалізацію інвестиційних ресурсів і ефективно їх використовувати у виробництві. За допомогою інвестицій країна розвивається і стає конкурентоспроможною у світовому ринку. Інвестиційна діяльність є однією із чинників, які впливають на національний дохід країни. Вирішення проблеми інвестицій – це початок не тільки структурної перебудови економіки, але і її стабілізація та поступове зростання.

Завдяки інвестиціям у виробництво впроваджуються науково-технічні досягнення і внаслідок чого, досягається зростання рівня валового національного продукту, справжніх доходів на душу населення, продуктивності праці, а також вирішується чимало суспільних питань.

Також, важливими для розвитку країни є така форма інвестицій як іноземні інвестиції. Іноземні інвестиції можуть бути прямими або портфельними. Для їхньої ідентифікації цілком прийнятне формулювання Міжнародного валютного фонду, на основі которого прямими є інвестиції, які вкладаються за національними межами з метою розширення виготовлення товарів і надання послуг шляхом організації виробництва та купування товарів для імпорту у власну країну чи експорту до третіх країн.

Іноземне інвестування відбувається за наявності двох головних факторів:

спонукальних мотивів та регулювання. Воно, звичайно ж, супроводжується наростанням відкритості економік країни для зарубіжних інвесторів. Як правило, надходження іноземних інвестицій безпосередньо пов'язують із реорганізацією виробництва та підвищенням ефективності вже наявних основних фондів, з передачею новітніх технологій і науково-технічних знань, зростання конкурентоспроможності товарів на зовнішніх

ринках та збільшенням обсягів експорту продукції. Вирішується і низка соціальних питань – ріст зайнятості, купівельної спроможності населення, поліпшення соціальної інфраструктури тощо.

До основних чинників збільшення внутрішнього інвестування можна віднести: відкриття нових джерел корисних копалин на території країни технологічні впровадження та науковий процес, реформи; макроекономічна стабілізація.

Усі перелічені чинники впливають на економічне зростання, створюють можливості для прибутковості інвестиційних задумів. Основним шляхом залучення інвестицій у країну є створення в ній придатного інвестиційного клімату. Щодо України, то формуванню інвестиційного клімату заважають наявність адміністративних бар'єрів регулювання інвестиційної діяльності, недосконала законодавча база, політична нестабільність у країні та низький рівень захищеності інвесторів. Вирішення саме цих питань сприятиме істотному поліпшенню інвестиційного клімату в Україні та збільшенню обсягів інвестицій в її економіку.

Отже, значення інвестицій для економіки важко переоцінити, адже вони не тільки сприяють ефективному відтворенню і розвитку науково-технічного потенціалу країни, а й сприяють створенню нової, якісної продукції, і в кінцевому підсумку є визначальними для економічного розвитку країни.

Список використаних джерел:

1. Інвестиції в українську економіку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mfa.gov.ua/cuba/sp/publication/content/46985.htm>
2. Мерзляк А. Теоретичні аспекти та значення інвестицій у розвитку економіки / А. Мерзляк // Вісник УАДУ при Президентіві України. – 2001. – №4. – С.23–28

Янковська А. О.

Науковий керівник: Шульга О.А., к. е. н., доц.

ПРИЧИНИ ДЕВАЛЬВАЦІЇ ГРИВНІ В УКРАЇНІ

Збільшення грошових коштів, які перебувають в обігу, стає причиною зниження курсу національної валюти по відношенню до іноземних. Подібне явище носить назву девальвації національної грошової одиниці. В нинішніх умовах коливання валютного курсу негативно впливає на економічну діяльність, яка ускладнюється також з огляду на політичну невизначеність та у результаті подій на Сході України. Тому проблема збереження вартості національних грошових одиниць знаходиться в центрі уваги як науковців, так і практиків. Сьогодні дуже важливим є визначення причин виникнення девальвації, її аналіз та пошук шляхів боротьби з нею. Правильний підхід до вирішення цієї проблеми сприятиме уникненню негативних наслідків для економіки держави.

В обіг гривня ввійшла згідно з Указом Президента України Леоніда Кучми «Про грошову реформу в Україні» від 25 серпня 1996 р. Грошова реформа в Україні проводилася 2-16 вересня 1996 року, і з того часу зазнала багато потрясінь. Стабільність української грошової одиниці залежить від багатьох факторів, зокрема: економічної ситуації в державі та світі, політичного курсу та військового стану держави. Після Майдану 2014 року новий уряд, парламент, НБУ намагаються стабілізувати та покращити становище нашої національної валюти, однак, на практиці ми можемо спостерігати лише падіння гривні.

Курс долара знову і знову повзе вгору. Не можна сказати, ніби це стало несподіванкою для українців, які за останні два роки пережили так багато, що їх, мабуть, уже нічим не здивуєш. Але черговий етап девальвації (хоч наразі й невеликої) гривні на тлі регулярних запевнень чиновників, що макроекономічну ситуацію в Україні стабілізовано, має негативні наслідки: викликає недовіру, розчарування, відчуття невизначеності й страху перед майбутнім [1]. Отже, громадянам треба навчитися жити із гнучким курсом гривні й оптимізувати свою поведінку так, щоб зазнавати мінімальних утрат від ринкових коливань валюти. І влада, зокрема й четверта — медіа, мусить їм у цьому допомогти, постійно пояснюючи, що, як і чому відбувається та з яких економічних процесів і тенденцій випливає.

Остання хвиля знецінення гривні очікувано виявилася не такою стрімкою, як була попередня рік тому. З одного боку, це і є результат стабілізації, зменшення панічних настроїв серед контрагентів, більш налагодженої роботи фінансового сектору, ліквідність якого тепер краще скеровують і зв'язують. Із другого — хай там як, а за січень 2016-го національна валюта, за даними міжбанківського ринку, втратила 6,1% вартості відносно долара. Від початку жовтня, коли розпочалася ця хвиля, гривня подешевшала проти нього майже на 18% [2].

7 основних причини падіння гривні:

Паніка українців. Складно звинуватити українців у тому, що при обвалі гривні вони штурмували обмінні пункти в надії врятувати свої мізерні заощадження. Тим не менш, паніка населення на валютному ринку також робить істотний тиск на курс. Тому доводиться визнати вину самих українців в девальвації. За падіння гривні відповідальні всі, в тому числі населення, яке в паніці почало забирати депозити і скуповувати валюту. Ситуація з курсом, яка сталася, це результат не тільки слабкої економіки і війни, але й паніки і недовіри на ринку.

Помилки Нацбанку. Крім такого прямого інструменту як золотовалютні резерви, в руках регулятора знаходиться маса інших можливостей для впливу на ринок. На думку експертів, в їх використанні НБУ допустив ряд помилок. По-перше, не було повноцінної інформаційної політики. Не секрет, що в розгойдуванні курсу значну роль зіграла паніка, що підігрівається негативними повідомленнями в ЗМІ. І замість того, щоб планово і переконливо гасити подібні «пожежі», НБУ ніяк не міг

визначитися зі своєю позицією з цього питання — він то «наказував» провідним банкам країни закріпити і утримувати курс, то пропагував його «плавання» і взагалі був вкрай непослідовний і не прозорий у своїх діях. По-друге, більша частина адміністративних валютних обмежень була введена з великою затримкою, а найчастіше — в «сирому» вигляді, що багато в чому знизило їх ефективність. По-третє, НБУ мав можливість припинити спроби комбанків спекулювати і розгойдувати курс на МВБ, але не використав її повною мірою.

Спекуляції комерційних банків. Комерційні банки — одні з найважливіших учасників валютного ринку, їх дії безпосередньо впливають на курс національної валюти. Під час курсових потрясінь вони можуть спекулювати, розгойдуючи гривню.

Потрійний криза і війна. Девальвація — не головна проблема країни, у неї є біди і серйозніше: політична, економічна і фінансова кризи. Якщо говорити відкрито, грошово-кредитна політика є лише інструментом, і навіть не найважливішим у поточному стані справ України. В Україні зберігаються дуже серйозні структурні економічні проблеми, які до того ж поєднуються з не менш складними проблемами внутрішньої та зовнішньої політики. Не можна сподіватися, що яка-небудь грошово-кредитна політика чи регулятор з яким-небудь керівництвом зможуть бути ефективними без рішення, принаймні, деяких з цих питань.

Політика «папередників». Один з найважливіших інструментів впливу на курс гривні — запаси золотовалютних резервів (ЗВР). У періоди тиску на курс Нацбанк може знімати його, продаючи інвалюту.

Грошова емісія. З різних причин, в тому числі для покриття бюджетного дефіциту, доводиться друкувати гривню або емітувати цінні держпапери. Приміром, якщо 4 листопада залишки на рахунках складали 27,9 млрд грн, то 11 листопада — вже 33,9 млрд. Частина цих коштів йде ("просочується") на валютний ринок і знецінює гривню.

Негативне сальдо зовнішньої торгівлі (торговий дефіцит). Якщо імпорт перевищує експорт, то валюта йде з країни, що провокує зниження її курсу. Цей показник, як ми зазначили вище, тільки в жовтні став позитивним.

Якщо тенденція до знецінення національної грошової одиниці триває кілька місяців, то вона за визначенням не може мати лише спекулятивні, психологічні та інші причини. Повинні бути певні фундаментальні фактори, хай навіть тимчасові. З огляду на це затримка з виділенням Україні чергового траншу МВФ могла бути ситуативно використана, зокрема спекулянтами, щоб зіграти на подорожчання долара, але її інформаційний вплив на валютний ринок неможливо розтягнути на місяці. Як і будь-які інші спекулятивні, психологічні та інші чинники.

Отже, певні реальні процеси в економіці мають більший вплив на ринок. Не списуймо з рахунків фактор теперішньої глобальної кон'юнктури, за якої сировина дешевшає, грошові одиниці більшості країн, передусім тих, що

розвиваються, знецінюються відносно долара США, і валюта основних торговельних партнерів України не виняток [3].

Звідси кілька висновків. По-перше, гнучкий курс каратиме уряд за будь-які помилки в податково-бюджетній політиці й не тільки. Після кількох місяців профіциту зведеного бюджету в жовтні вперше зафіксовано дефіцит. Тоді й почалася хвиля девальвації. По-друге, не може НБУ впроваджувати передові інструменти (гнучкий курс, інфляційне таргетування), а уряд при цьому — діяти старими методами. Коли в оркестрі одні музиканти грають класику, а другі — попсу, виходить какофонія. По-третє, як уже було сказано, владі потрібно починати зміни із себе. І не тільки в сенсі комунікації з народом, а й, як виявляється, у більш сформованих напрямках, зокрема в державній економічній політиці.

У підсумку виходить, що гнучке курсоутворення — це така собі незвідана земля, на яку ми ступаємо. Перш ніж вона почне давати плоди, влада повинна змінитися, а українці — стати фінансово грамотнішими. Тільки тоді енергію валютних хвиль можна буде використати на благо країни, а не на її руйнування.

Список використаних джерел:

1. Обозреватель. Низкий старт: гривня обвалилась более чем на 13% с начала 2016 года [Электронный ресурс]: интернет-газета. — К. :Обозреватель, 2016. — Режим доступа: <http://finance.obozrevatel.com/analytics-and-forecasts/16893-nizkij-start-grivnya-obvalilas-bolee-chem-na-13-s-nachala-2016-goda.htm>.
2. Экономика. Самый полный ежедневный дайджест деловой прессы [Электронный ресурс]: интернет-газета / Экономика. — К.: Новый взгляд, 2016. — Режим доступа: <http://www.economica.com.ua/top/article/16077740.html>.
3. Риановости Украины [Электронный ресурс]: интернет-газета — К.: Репортажи, аналитика, интервью, 2016. — Режим доступа: <http://rian.com.ua/interview/20160120/1003837505.html>.

Наукове видання

ОСВІТА І НАУКА – 2016

Збірник тез наукових робіт учасників звітно-наукової конференції студентів

Секція «Економічна теорія»

11 квітня 2016 р.

*Кафедра економічної теорії
Факультет соціально-психологічних наук та управління
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова*

Підписано до друку 24.06.2016 р. Формат 60х84/8.

Папір офісний. Гарнітура Times New Roman.

Ум. др. арк. 3,9. Обл.-вид. арк. 3,2

Наклад 10 прим. Зам. № 548.

Віддруковано з оригіналів.

Видавництво Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова. 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9
Свідоцтво про реєстрацію ДК № 1101 від 29.10.2002. (044) 234-75-87
Віддруковано в друкарні Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова (044) 239-30-26